

ARKIVVERKET
RIKSARKIVET

Samdok

samla samfunnsdokumentasjon

RAPPORT 2017

Delprosjekt privatarkiv

PRIORITERT OPPGAVE

Oppgave PRIV 2017_4: Nettverk for arkiv i næringssektorer

Utarbeidet av
Torkel Thime

Rapportdato
13. desember 2017

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 1 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

OPPGAVE	<i>PRIV 2017_4: Nettverk for arkiv i næringssektorer</i>
Ansvarlig delprosjekt	<i>Privatarkiv, ansvarlig Ellen Røsjø</i>
Arbeidsgruppens leder	Torkel Thime
Arbeidsgruppens medlemmer	Ingrid Nøstberg (Vestfoldarkivet), Vidar Bjørnsen (AV-Oslo), Atle Brandsar (AV-Trondheim), Kristin Brattelid (AV-Oslo), Lisa Amalie Elle/Sølvi Vik (Museum Vest), Arnt Ola Fidjestøl (Fylkesarkivet Sogn og Fjordane), Ine Fintland (AV-Stavanger), Terje Haram (LAB), Solbjørg Ellingsen Fossheim (AV-Tromsø), Torkel Thime (AV-Stavanger).
Målformulering	Målsetting for oppgaven er: <ul style="list-style-type: none">• å utrede muligheten for å etablere Norsk sjømatarkiv i 2018• å identifisere andre områder innenfor privat sektor hvor det kan være mulig å utvikle et tilsvarende samvirke mellom bevaringsinstitusjoner, private aktører og eventuelt relevante forskningsmiljøer;• å utrede muligheten for samarbeid og arbeidsdeling med sikte på bevaring og formidling av arkiv innenfor ett eller flere av de virksomhetsområdene som defineres i oppgavens første fase;• å finne frem til bærekraftige samarbeidsmodeller mellom privatarkivaktører innen arkiv, museum, bibliotek o.l. for å styrke bevaring av privatarkiv fra flere deler av samfunnet.
Relaterte aktiviteter/prosjekter	<i>Samdok oppgave 2014/8: Strategi for bevaring av bedriftsarkiver. Samdok oppgave 2014/9: Utgreiing om arbeidet med privatarkiv i Norge.</i> Samdok oppgave PRIV 2017/6: Idébok om innsalg overfor private arkivskapere
Sammendrag	<p><i>En privatarkivsatsing basert på næringssektorer kan på sikt skape en parallell til de interkommunale arkivene innenfor privat sektor. En sektorinndeling gir mange fordeler. Blant disse er en nasjonal satsing som er målrettet og effektiv og bidrar til at sektoren selv blir involvert og ansvarliggjort. Det vil gi en bedre finansiering av arbeidet. Innenfor arkivlandskapet vil en sektorsatsing gjøre det mulig å ta utgangspunkt i de næringssektorene som nasjonalt sett er viktigst å dokumentere. Dette gjelder særlig næringssektorer som inkluderer store bedrifter med omfattende og komplekse arkiver. Næringssektorer omfatter arbeidsgiver- og arbeidstakersiden, dvs. både bedriftene, tilhørende organisasjoner og fagforeninger. En slik sektorvis, nasjonal tilnærming kan gjerne kombineres med en regional/lokal lagring av arkivmaterialet. Det viktigste er at arbeidet med privatarkiv knyttet til en næring, koordineres og ledes ett sted.</i></p> <p><i>Norsk sjømatarkiv og Norsk reiselivsarkiv vil trolig bli etablert allerede i 2018. I tillegg vurderes det å etablere tilsvarende løsninger for bergindustrien, bryggeri og media. Andre sektorer vil også være aktuelle på lengre sikt.</i></p> <p><i>Arbeidsgruppen mener at de viktigste suksess- og tilhørende usikkerhetsfaktorer vil være:</i></p> <ol style="list-style-type: none"><i>1. Én robust og kompetent arkivinstitusjon/et museum tar ansvar for en sektor, men gjerne i samarbeid med flere andre arkiv/museer.</i><i>2. Et godt skolert salgsteam som kan skaffe oppdrag og inntekter samt bygge nettverk. Det kreves en annen tilnærming enn den man har innenfor offentlig sektor. Vi har ingen lovkrav på arkivene og må derfor jobbe mer proaktivt, tydeliggjøre felles interesser og bygge tillit slik at næringsvirksomheter ønsker å deponere eller avlevere sine arkiver.</i>

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 2 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

	<ol style="list-style-type: none">3. <i>Et godt samarbeid med vedkommende næring, gjerne gjennom opprettelsen av et rådgivende organ og/eller et styringsråd.</i>4. <i>Bidrag fra Arkivverket, særlig i den første fasen, med noe personellressurser (salg- og nettverksbygging – «salgsteam») og assistanse på digitalt skapte arkiv.</i>5. <i>Arkivverket må ha en koordinerende funksjon for sektorsatsingen.</i>
Oppfølging / anbefalinger om videre arbeid	<ol style="list-style-type: none">1. <i>Samdok eller Arkivverkets ledelse sender rapporten ut på høring til relevante interessenter.</i>2. <i>Arkivverkets ledelse tar stilling og avklarer sin rolle i forhold til en sektorbasert privatarkivstrategi. Dersom man går inn for en slik tilnærming, bør seksjon for Bevaringsvurdering og privatarkiv tildeles en koordineringsrolle.</i>3. <i>Eksisterende arkivinstitusjoner/museer oppfordres til å påta seg et sektoransvar som skissert i rapporten.</i>4. <i>Arkivverkets ledelse bør sette av midler/personellressurser for å bidra til etableringen av et norsk sjømatarkiv.</i>5. <i>Arkivverket bør, i samarbeid med andre arkiv, vurdere å opprette et "innsalgsteam" rettet mot store næringslivsaktører. Teamets oppgave vil være å etablere/vedlikeholde kontakt og tilrettelegge for avtaler om deponering/avlevering av arkiv, med særlig vekt på digitalt skapte arkiv.</i>
Vedlegg	<ol style="list-style-type: none">1. <i>Sjømatnæringen</i>2. <i>Reiselivsnæringen</i>3. <i>Bergindustrien</i>4. <i>Medienæringen</i>5. <i>Bryggerinæringen</i>

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 3 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

Innhold:

1. Innledning og bakgrunn
 - 1.1 Presisering og avgrensning av oppgaven
 - 1.2 Erfaringer fra Norsk olje- og gassarkiv
2. Gjennomføring
3. Aktuelle næringssektorer
4. Arkivlandskapet
5. Etablering av Norsk sjømatarkiv
 - 5.1 Aktører
 - 5.2 Oppgaver og tjenester
 - 5.3 Organisering og ansvarsfordeling
 - 5.4 Finansiering
 - 5.5 Bemanning
6. Konklusjoner

Vedlegg:

1. Sjømatnæringen
2. Reiselivsnæringen
3. Bergindustrien
4. Medienæringen
5. Bryggerinæringen

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 4 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

1. Innledning og bakgrunn

1.1 Presisering og avgrensing av oppgaven

Denne utredningen skal klarlegge hvorvidt, og i så fall hvordan, det er mulig å videreføre erfaringene fra Norsk olje- og gassarkiv til andre næringer. Tradisjonelt har privatarkivsatsingen vært organisert innenfor geografiske ansvarsområder. Ordningen med fylkeskoordinerende ledd er et uttrykk for dette. 2017 ble de fylkeskoordinerende institusjonene reoppnevnt og rollen ivaretas av kommunearkivinstitusjoner, enkelte museer og ett fylkesbibliotek.

Det er et overordnet mål om en mere helhetlig samfunnsdokumentasjon, der arkiver fra offentlig og privat sektor utfyller hverandre. Dette aktualiserer spørsmålet om å finne nye tilnæringsmåter i privatarkivarbeidet. En privatarkivsatsing basert på utvalgte næringssektorer, delvis etter modell fra Norsk olje- og gassarkiv, framstår som en særlig relevant strategi for privatarkivarbeidet.

Arbeidsgruppen har fått i oppgave å særlig utrede mulighetene for en satsing på norsk sjømatsektor. Dette inkluderer både villfiske, oppdrettsfisk/havbruk, foredlingsindustri, utstyrindustri med tilhørende organisasjoner og foreninger. Denne næringen har derfor fått særlig oppmerksomhet. Her har også næringen selv spilt inn synspunkter til utredningen.

Arbeidsgruppen har også fått ansvar for å utrede andre næringer som kan egne seg for en nasjonal sektorbasert tilnærming. I prinsippet mener vi at de fleste større næringer egner seg for en slik metodikk. Vi har i denne omgang likevel valgt å presentere et mindre antall sektorer som av ulike grunner er valgt ut som aktuelle for en slik satsing.

1.2. Erfaringer fra Norsk olje- og gassarkiv

Norsk olje- og gassarkiv ble etablert som et treårig pilotprosjekt fra januar 2014. Hensikten var hovedsakelig å se om det var mulig å forbedre og ikke minst finansiere privatarkivarbeidet gjennom en målrettet innsats mot og i samarbeid med én bestemt næringssektor. Ved Statsarkivet i Stavanger hadde man allerede gjennom flere år arbeidet bevisst mot olje- og gassnæringen for å sikre arkiver fra denne bransjen. Etter at Riksarkivaren besluttet oppstart av pilotprosjektet, ble imidlertid innsatsen mer organisert og målrettet. Arkivverket stilte kontorlokaler, infrastruktur og ett årsverk til rådighet.

Gjennom nettverksbygging, nasjonalt og internasjonalt, omfattende «salgsvirksomhet» og tett samarbeid med bransjen og Norsk oljemuseum, lyktes det i løpet av tre år å skaffe inntekter som muliggjorde en finansiering av inntil fem årsverk utover Arkivverkets bidrag. Det var ikke vanskelig å overbevise bransjen om at man her hadde felles interesser. Samtidig opplevde olje- og gassnæringen et dramatisk fall i oljeprisen med derav følgende nedtur for hele bransjen. Dette gjorde oppgaven vanskeligere enn den ellers ville vært. Men på tross av oljekrisen klarte man å inngå samarbeidsavtaler med alle de større operatørselskapene på norsk sokkel, tilhørende leverandørbedrifter samt fagforeninger. Flere hyllekilometer arkiver og ca. 20 digitalt skapte systemer ble deponert eller avlevert.

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 5 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

Blant faktorene som bidro til å muliggjøre en slik suksess skal særlig framheves:

- ✓ Et pågående salgs- og nettverksarbeid, både for å gjøre tjenesten kjent i bransjen og for å sikre tilstrekkelig oppgavemengde (finansiering). Dette omfattet både deltakelse i bransjens ulike fora og bedriftsbesøk. Sannsynligvis var dette den viktigste suksessfaktoren.
- ✓ Synliggjøre den virksomhetsspesifikke og samfunnsmessige verdi av et velfungerende og tilstrekkelig arkiv. Muligheter for en effektiv og kostnadsbesparende fellesløsning (framfor at hver bedrift selv skulle skape sine egne løsninger), operativ og rettslig verdi av et tilgjengelig og oversiktlig arkiv og arkivenes betydning i et omdømmeperspektiv var argumenter som hadde særlig gjennomslagskraft.
- ✓ Et tydelig geografisk tyngdepunkt, i dette tilfellet Stavanger-regionen, noe som gjorde det enkelt å peke ut ansvarlige bevaringsaktører (Statsarkivet i Stavanger og Norsk oljemuseum).
- ✓ En prosjektorganisering der alle medarbeiderne arbeidet samlet og koordinert mot næringen, uavhengig av oppgavetype. Medarbeiderne arbeidet både med salg, formidling, ordning og testing av digitalt skapte arkiver, saksbehandling, digitalisering m.v. Denne type oppgaveorganisering krever at teamet har brede kunnskaper og ikke minst mot til å begi seg ut i ukjent farvann. Ytterligere spesialkunnskap og fagressurser kunne hentes i Arkivverkets øvrige organisasjon ved behov.
- ✓ Inngående kunnskap om næringen, bransjekunnskap, en helhetlig forståelse av oppgavene og mulighet til å løse disse på en god måte.
- ✓ Et samlet blikk på en sektor (både offentlige og private aktører), gir mulighet for oversikt over redundans (overlappende arkivmateriale), slik at man unngår å bevare tilnærmet identisk informasjon fra flere ulike arkiver.
- ✓ Ansvarliggjøring av bransjen, både gjennom organisering av et rådgivende organ og ved at alle oppdrag skulle fullfinansieres av arkivskaper eller annen aktør.
- ✓ En solid og velrennomert aktør i ryggen (Arkivverket) som kunne gi nødvendig støtte der dette var nødvendig, og som ga arbeidet den nødvendige tyngde mot bransjen.
- ✓ Tett samarbeid med Norsk oljemuseum. Den gjensidige nytte av arkiv-museumssamarbeidet kan neppe overdrives. Gjennomføring av fellesprosjekt (særlig kulturminneprosjektene knyttet til ulike olje- og gassfelt på norsk sokkel) ga både større effekt og bedre kvalitet enn om vi skulle gjennomført arbeidet hver for oss.

Omfattende bevaringsplaner hadde begrenset verdi. For det første er det vanskelig å lage en bevaringsplan som gir et dekkende bilde av en bransje, selv med omfattende bransjekunnskap. For det andre bør en slik plan avgrenses til mer generelle bevaringskriterier og en kartlegging av de viktigste *eksisterende* (ikke *historiske*) virksomheter. Arkiv etter eldre virksomheter vil enten være levert til bevaringsinstitusjon, overført (for eksempel ved oppkjøp) til eksisterende virksomhet eller kassert. For det tredje, og kanskje viktigst, har det liten verdi å kartlegge virksomheter når det senere viser seg ikke å være evne eller vilje til å bevare deres arkivmateriale.

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 6 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

2. Gjennomføring

Våre aktiviteter har vært: arbeidsgruppemøter, beskrivelse av ulike næringssektorer, møter med representanter fra næringene, workshop for relevante aktører (arkiv, museer, næringsliv) og utforming av sluttrapport. Disse oppgavene har vært fordelt blant arbeidsgruppens medlemmer.

Arbeidsgruppen reflekterer arkivlandskapet mangfold, og er særlig satt sammen med tanke på en mulig etablering av «Norsk sjømatarkiv». I tillegg har representanter for to av bransjeorganisasjonene «Sjømat Norge» (NHO) og «Norges sjømatråd» deltatt med råd og synspunkter underveis. Norges sjømatråd deltok på workshop i Bergen ved sin tidligere administrerende direktør. Deres interesse og aktive deltakelse i utredningen har vært av stor verdi. I tillegg har vi innhentet synspunkter fra noen sentrale bedrifter (Nergård AS, Lerøy Seafood og Marine Harvest). Vi har også hatt møte med Norsk bergindustri. Samlet har industriens tilbakemeldinger vært overveldende positive.

Arbeidet ble igangsatt januar 2017 og avsluttes innen utgangen av året.

Arbeidsgruppen har avholdt fire møter. I det første møtet ble mandat og arbeidsgruppesammensetning gjennomgått. Arbeidsoppgaver ble fordelt. Det gjaldt særlig utarbeidelse av ulike sektorbeskrivelser, besøksrunde til bransjeorganisasjoner og bedrifter, samt avklaring med hensyn til hvilke arkiv- og museumsaktører som var villig til å delta aktivt i etableringen av norsk sjømatarkiv.

Det ble avholdt møter med Norges sjømatråd i Tromsø (18. april) og med Sjømat Norge i Riksarkivet (3. mai). Til møtet med Norges sjømatråd møtte Solbjørg Ellingsen Fossheim, Atle Brandsar og Torkel Thime fra arbeidsgruppen. Fra Sjømatrådet møtte kommunikasjonsrådgiver Trude Bessesen og direktør for økonomi og administrasjon Steinar Øvergaard. Til møtet med Sjømat Norge møtte Terje Haram, Vidar Bjørnsen og Torkel Thime fra arbeidsgruppen, samt kommunikasjonsdirektør Are Kvistad og regionsjef Knut A. Hjelt fra Sjømat Norge.

I møtene med sjømatnæringen var hovedformålet å presentere tanker omkring et Norsk sjømatarkiv og finne ut om dette er et konsept som næringen selv ser seg tjent med. Dessuten var det viktig å lodde vilje og evne til å delta aktivt i et slikt arbeide, organisatorisk og/eller finansielt. Selve idéen ble svært positivt mottatt. Norges sjømatråd signaliserte en sterk vilje til å bidra aktivt i etableringen. Sjømat Norge så seg ikke i stand til å delta aktivt i denne omgang, men ville gjerne bidra på andre måter. Blant annet var de svært positive til å støtte prosjektet moralsk, samt bidra til markedsføring gjennom deres kanaler. Sjømat Norge mener det er viktig å henvende seg direkte til bedriftene for å inngå konkrete samarbeidsavtaler. Her vil bransjeorganisasjonene kunne være en viktig døråpner.

Terje Haram og Torkel Thime har besøkt Lerøy Seafood (Bergen) og Marine Harvest (Bergen). Solbjørg Fossheim og Thime har også hatt møte med Nergård AS (Tromsø). Arkiv- og museumsmiljøet både i Trondheim, Bergen og Tromsø vil være sentrale i en eventuell satsing på Norsk sjømatarkiv.

I oktober deltok Nøstberg, Brandsar og Thime i møte med Norsk bergindustri (NHO) v/leder Elisabeth Gammelsæter.

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 7 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

Arnt Ola Fidjestøl (Fylkesarkivet i Sogn og Fjordane) har arbeidet spesielt med reiselivssektoren og har herunder hatt en rekke møter med forskningsmiljø og bedrifter for å kartlegge interessen. Han samarbeider med Vestlandsforskning om en mulig realisering av et «Norsk reiselivsarkiv» (se vedlegg).

Ingrid Nøstberg (Vestfoldarkivet) og Atle Brandsar (Arkivverket-Trondheim) har utarbeidet et notat om norsk bergindustri (se vedlegg).

Kristin Brattelid har utarbeidet et notat om medie- og bryggerinæringen (se vedlegg).

Den 16.-17. oktober ble det avholdt en workshop for å slutføre rapporten. Norges sjømatråd deltok på høyt nivå. I tillegg deltok direktør Ole Arve Misund fra Norsk Polarinstitutt som representant fra forskningsmiljøene, foruten arbeidsgruppen.

3. Aktuelle næringssektorer

Det er etter vårt syn strategisk riktig å innrette store deler av bevarings- og formidlingsarbeidet mot utvalgte bransjer innenfor norsk næringsliv. Bestemte arkivinstitusjoner får da i oppgave å samarbeide med bestemte bransjer for å sikre at viktige arkiver fra disse bransjene blir bevart og tilgjengeliggjort. En slik sektortilnærming kan lettere utløse midler fra sektoren enn en tradisjonell tilnærming. Mange norske museer har valgt en slik sektorprofil med stort hell.

Det er viktig å ansvarliggjøre bransjene. Det er bedriftene og tilhørende organisasjoner som skaper og eier arkivene. Derfor er det naturlig at sektoren selv deltar i finansieringen og i utformingen av en bevaringsstrategi, samt sørger for en enklere og mer effektiv innsamling av aktuelle arkiver. Deltakelse fra næringen kan gi en mer effektiv, målrettet og gjennomarbeidet bevaringsinnsats. Det vil også kunne bedre finansieringen av privatarkivarbeidet. Dersom man lykkes med en slik tilnærming, kan dette bli en slags parallell til den svært vellykkede ordningen med interkommunale arkiv.

Det er særlig de store, samfunnsmessig viktigste næringene som krever nasjonale tiltak og oppmerksomhet. Nedenfor skisserer vi noen aktuelle kriterier for hvilke næringer som bør prioriteres:

1. Bransjens evne og vilje til å delta i bevarings- og tilgjengeliggjøringsarbeidet
2. Antall sysselsatte siste 30 år i selve kjernedelen og tilstøtende virksomheter: tjeneste- og utstyrsleverandører.
3. Verdiskaping: BNP, eksport (siste 30 år)
4. Symbolverdi (sentral næring i lang tid, kulturbærende, internasjonal merkevare)
5. Tidsperiode (næring som har vært viktig i flere tiår)
6. Landsdekkende og/eller med sysselsatte i store deler av landet
7. Tydelig tyngdepunkt i deler av landet (helst som samsvarer med tilsvarende tyngdepunkt innenfor arkivlandskapet)
8. Næring i vekst (primært et strategisk valg med tanke på at arkivene og muligheter for finansiering eksisterer)

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 8 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

I utgangspunktet vil alle større næringssektorer egne seg for en bransjevis tilnærming. Arbeidsgruppen har pekt på sjømat, reiseliv, bergindustri, bryggeri og medienæringen som aktuelle for en sektorbasert tilnærming i privatarkivarbeidet. Finans- og energisektoren kunne også vært nevnt. Disse tilhører de viktigste bransjene i landet. Det er imidlertid viktig å begynne ett sted, og da innenfor områder der det også finnes bevaringsinstitusjoner som kan og vil delta. Olje- og gassnæringen var et naturlig utgangspunkt fordi denne sektoren dominerer norsk næringsliv totalt, og har de siste tiårene hatt en enorm betydning for norsk samfunnsutvikling. Sjømatsektoren er en av landets viktigste eksportnæringer og i sterk vekst. Den har stor betydning for hele kysten, med særlig betydning fra Rogaland og nordover. Reiselivssektoren er også en av landets viktigste vekstnæringer som bidrar vesentlig til norsk verdiskaping. Bergindustrien er ikke så stor, men har lange historiske røtter, setter synlige spor i landskapet og har store ringvirkninger. Medie- og bryggerinæringen er heller ikke blant de største, men er likevel svært synlige aktører i vår samtid. De har stor symbolverdi og er sterkt identitetsskapende for regioner og lokalmiljø. Når vi ikke har sett ytterligere på finans- og energisektoren i denne omgang, er det fordi disse i større grad enn andre bransjer er preget av sterk regulering og/eller offentlig eierskap. Dessuten mangler disse næringene klare regionale tyngdepunkt som sammenfaller med arkivlandskapet. Det betyr ikke at disse næringene er uaktuelle med tanke på en sektortilnærming. Men vi har ikke prioritert disse i denne omgang.

Før bestemte næringer prioriteres, bør man kontakte vedkommende bransjeorganisasjon for en felles gjennomgang og vurdering. I tillegg kan det være aktuelt å besøke et knippe sentrale bedrifter innenfor næringen. Kritisk faktor for utvelgelse av sektorer er evne og vilje til å delta, både fra vedkommende næring og aktuelle bevaringsinstitusjoner. Dersom dette ikke ser troverdig ut, bør vedkommende sektor settes på vent. Så langt har vi kontaktet sjømatnæringen og norsk bergindustri. Disse kontaktene har bekreftet verdien av en slik tilnærming.

For mer informasjon om den enkelte næring som er vurdert, viser vi til vedleggene.

4. Arkivlandskapet

Det norske arkivlandskapet består i korte trekk av Arkivverket med ca. 300 ansatte og omfatter Riksarkivet, åtte statsarkiv, Samisk arkiv og Norsk helsearkiv. Den delen av privatarkivarbeidet som innebærer vurdering av hvilke arkiv som skal bevares i Arkivverket og avtaleinngåelser er plassert i seksjon for Bevaringsvurdering og privatarkiv med ansatte i Oslo, Stavanger, Hamar og Tromsø (fra 1.1.2018). Ansvar for Norsk olje- og gassarkiv er også plassert i denne seksjonen. Det er i tillegg oppnevnt en privatarkivkontakt ved hvert statsarkiv, men denne har primært andre seksjonsbestemte oppgaver. Seksjon Avlevering inngår i mottaket av privatarkiv og seksjon Depot forvalter privatarkivmaterialet, mens seksjon Bruk svarer på henvendelser om privatarkivmateriale og bruk på lesesal. Arkivverket tar vare på ca. 30 prosent av det bevarte privatarkivmaterialet i følge arkivstatistikken for 2016. Statsarkivenes endrede rolle innenfor privatarkivarbeidet gjør en satsing med utgangspunkt i næringssektorer enda mer aktuelt og nødvendig.

Det kommunale arkivmiljøet teller pr. dato ca. like mange ansatte som Arkivverket, rundt 300. Dette arkivmiljøet består av byarkiv, fylkesarkiv og interkommunale arkivinstitusjoner. De kommunale

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 9 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

arkivinstitusjonene er prisgitt eiernes prioriteringer og dette har dessverre i varierende grad kommet de private arkivene til gode. Det er først og fremst fylkesarkivene og de største byarkivene som har tatt hånd om privatarkiver i noen særlig grad. Det finnes fylkesarkiv i kun seks av 18 fylker, og det vil selvfølgelig påvirke representativiteten i bevarte privatarkiver. De kommunale arkivinstitusjonene tar samlet var på ca. 26 prosent av alle bevarte privatarkiv i følge arkivstatistikken for 2016.

Det nyopprettede Skeivt arkiv er en del av Avdeling for spesialsamlinger ved Universitetsbiblioteket i Bergen. Her tar man vare på, dokumenterer og formidler skeiv historie eller LHBT-historie.

Det finnes også en del viktige private arkivinstitusjoner med stort privatarkivengasjement. ArkiVest (tidligere Lokalhistorisk arkiv i Bergen) er en stiftelse under Bergen byarkiv som bevarer privatarkiver fra Bergen og omegn. Institusjonen har nylig skiftet navn – med et dertil hørende ambisjonsnivå. VID historiske arkiv (tidligere Misjonsarkivet), Arbeiderbevegelsens arkiv og bibliotek (arkiver knyttet til LO-systemet) og Opplandsarkivet avd. Maihaugen er også viktige institusjoner som bevarer privatarkiv.

I tillegg til disse er det flere museer som har tatt vare på omfattende mengder privatarkiv. Ifølge arkivstatistikken for 2016 bevarer museene ca. 25 prosent av alle bevarte privatarkiv.

Hvilke deler av arkivene og museer kan tenkes å inngå i et samarbeid om privatarkivbevaring fra bestemte næringer? Hva kreves fra slike samarbeidskonstellasjoner for at en slik sektortilnærming skal lykkes, organisasjons- og ressursmessig? Dette er spørsmål som det er viktig å avklare før man etablerer et samarbeid omkring bestemte næringssektorer.

Vi tror, som tidligere nevnt, at det bør være én institusjon som sitter i førersetet for satsingen. Dette for å sikre at ansvar for planlegging, gjennomføring og oppfølging ikke blir utydelig. Det er også nødvendig om man skal få tilstrekkelig driv over arbeidet. Viktig er det også at de arkivinstitusjoner og museer som deltar i et samarbeid, er fysisk plassert der næringen har sitt/sine tyngdepunkt. En slik plassering bidrar til å skape nærhet til bransjen og dens aktører. Det er helt nødvendig for å kunne bygge opp et virksomt samarbeidsnettverk. En slik plassering vil også bidra til å gi arbeidet en nasjonal legitimitet.

Det vil være en ubetinget fordel om et eksisterende sektormuseum (for eksempel Norsk reiselivsmuseum) inngår i et samarbeid omkring den tilhørende bransjen med en nærliggende arkivinstitusjon (for eksempel Fylkesarkivet i Sogn og Fjordane). Arkivinstitusjon og museum kan da samarbeide tett og dra nytte av den spesialkompetanse som hver av dem besitter. Arkivinstitusjonen vil da naturlig være den som bevarer og tilgjengeliggjør arkivene, mens museet trolig vil være best rustet til å gjennomføre ulike typer formidlingsarbeide. Sammen vil de kunne tilby næringen svært nyttige og etterspurte tjenester.

Det vil etter arbeidsgruppens syn være bedre å etablere en sektorsatsing ved å bygge på eksisterende institusjoner enn å etablere helt nye. Magasiner, infrastruktur, kontorlokaler og kompetanse krever store investeringer og utviklingskostnader som blir vanskelig å dekke ved nyetableringer.

Arkivinstitusjon som ønsker å innta en lederrolle i et næringssektor-nettverk må ha tilstrekkelig med ressurser både hva angår magasinplass, personell og nødvendig kompetanse. Magasinplass er viktig for å kunne ta imot store papirarkiv fra bedrifter, men også maskinutstyr og kompetanse må til for å

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 10 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

håndtere til dels komplekse digitalt skapte arkiver. Arkivinstitusjonen må kunne vise vilje og evne til å sette av ressurser til arbeidet. Særlig de første par årene vil satsingen trolig koste mer enn man får igjen i form av betalte oppdrag.

Arkivverket bør ha en tydelig rolle. Som nasjonal og desidert største arkivinstitusjon i landet, er det naturlig at Arkivverket koordinerer et sektorvis privatarkivarbeid, noenlunde slik den i dag gjør i forhold til fylkeskontaktene. Arbeidsgruppen mener også det vil være viktig, særlig i en startfase, at Arkivverket stiller noe personalressurser til rådighet. Det gjelder særlig på salgs- og nettverksbygging-siden, der viktig kompetanse og erfaringer fra Norsk olje- og gassarkiv vil være et nyttig bidrag. Det gjelder også arbeidet med digitalt skapte arkiv, der relevant IT- og arkivfaglig kunnskap ofte kan være for svakt utviklet og sårbart innenfor de arkivinstitusjoner som kan tenkes å satse på et næringssektorarbeid.

Det er positivt om flere arkivinstitusjoner og museer ønsker å delta i et sektorsamarbeid. Men da bør én institusjon sitte med det formelle ansvaret. Dette kan være aktuelt innenfor sjømatsektoren (se kap. 5).

5. Etablering av Norsk sjømatarkiv

5.1 Aktører

De viktigste aktørene i et privatarkivsamarbeid omkring sjømatbransjen vil, foruten relevante arkiv- og museumsinstitusjoner, etter arbeidsgruppens syn være bransjeorganisasjonen Sjømat Norge og Norges sjømatråd.

Norges sjømatråd er et statsaksjeselskap opprettet i 1991 (endret navn fra Eksportutvalget for fisk i 2012) med hovedkontor i Tromsø. Sjømatnæringen finansierer Sjømatrådet gjennom en lovpålagt avgift på all eksport av norsk sjømat. De viktigste sjømatbransjene er representert med egne rådgivende markedsgrupper i Sjømatrådet. Sjømatrådet arbeider med markedsinnsikt, markedsutvikling, markedsberedskap og omdømmebygging i utvalgte markeder over hele verden. Sjømatrådet gir norske aktører godkjenning som eksportører, og er rådgiver for Nærings- og fiskeridepartementet i spørsmål om eksport og sjømathandel.

Sjømat Norge er en landsforening i NHO med hovedkontor i Oslo. Den arbeider for å sikre gode rammebetingelser for den norske fiskeri- og havbruksnæringen. Sjømat Norge representerer næringen i forhandlinger og bidrar til å ivareta medlemmenes felles interesser overfor nasjonale og internasjonale myndigheter og institusjoner. Medlemmene består av omlag 500 bedrifter med 12.000 ansatte innen fiskeindustri, havbruk, fôrproduksjon, biomarin industri, teknologi og service.

Sjømat Norge har signalisert at de ikke ser for seg å ha en aktiv rolle i Norsk sjømatarkiv, men vil gjerne delta som observatør. De har også sagt seg villige til å bidra på andre måter for å støtte tiltaket. Norges sjømatråd var i utgangspunktet interessert i å delta aktivt (gjerner med prosjektleder lønnet av Sjømatrådet), men da under forutsetning av at Sjømat Norge også hadde en mer aktiv deltakelse. Endelig rolle for Norges sjømatråd er ennå ikke avklart.

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 11 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

Arbeidsgruppen har også besøkt de største bedriftene innenfor bransjen. Både Lerøy Seafood, Marine Harvest og Nergård har vist en positiv interesse, uten at noen ønsker å forplikte seg på dette tidspunkt.

Vi har ikke kontaktet forskningsinstitusjoner eller relevante statlige virksomheter i denne omgang.

Det finnes åpenbare muligheter for samarbeid mellom museum og arkiv for å løse arkivutfordringene. Biblioteksektoren skal heller ikke utelukkes. Foreløpig er det på arkivsideen først og fremst ArkiVest og Arkivverket (Tromsø og Trondheim) som har signalisert interesse for deltakelse i denne satsingen. På museumssiden gjelder tilsvarende for Museum Vest/Norsk fiskerimuseum (Bergen) og MiST (Trondheim/Hitra).

Tromsø har et omfattende forsknings- og utdanningsmiljø innen sjømat. Universitetet i Tromsø – Norges Arktiske Universitet og Norges Fiskerihøgskole driver forskning og utdanning innen fiskerisektoren. Naturvitenskapelig (Nofima), historiefaglig og samfunnsvitenskapelig forskning innenfor disse institusjonene vil ha nytte av de arkiv som bevares ved et Norsk sjømatarkiv. Polarinstituttet, Arktisk råd, Kompetansesenter for Hav og Arktiske spørsmål må også nevnes. Ved Statsarkivet i Tromsø oppbevares en stor mengde fiskerirelaterte arkiver, både fra offentlig og privat sektor (Fiskeridirektoratet i Troms og Finnmark, statlige fagskoler for fiskeindustri, Norges fiskerihøgskole, Norges Råfisklag, Eksportutvalget for fisk, Statens fiskarbank, Fiskeri- og Havbruksnærings landsforening Region Tromsø, Troms fiskeoppdretterlag, fagforeninger innen fiskeindustrien, lokale og regionale fiskarlag osv.). Norsk fiskeindustrimuseum er et nasjonalt museum i Vesterålen. Museet ble opprettet våren 1991. Norsk fiskeindustrimuseum er landsdekkende på sitt museale felt og har en nasjonal funksjon. Museet er ett av 12 museer i Museum Nord. Det arkivfaglige miljøet i Troms og Finnmark har dermed allerede satt i gang viktig arbeid for bevaring av arkiv fra sjømatnæringen, og vil kunne videreføre dette innenfor rammene av et Norsk sjømatarkiv.

ArkiVest (tidligere Lokalhistorisk Arkiv i Bergen) har også signalisert et sterkt ønske om å delta i satsingen på sjømatsektoren. Bergen er definitivt et tyngdepunkt innenfor sjømatsektoren. Flere av de største sjømatbedriftene er plassert der (for eksempel Marine Harvest og Lerøy Seafood). Dessuten holder Fiskeridirektoratet og Havforskningsinstituttet til i Bergen. Begge disse institusjonene har avlevert store arkiver til Statsarkivet i Bergen. Norges fiskerimuseum, en del av Museum Vest, holder også til også til her og har allerede gode forbindelser til og samarbeid med ArkiVest. Fiskerimuseet har et relativt stort arkiv som inneholder bl.a. Hordaland Fiskarlag, Havfiskefondet, Norges Sildesalslag og forløpere til dette, samt en rekke mindre bedriftsarkiver.

Statsarkivet i Trondheim (SAT) og Kystmuseet i Sør-Trøndelag, avd. 70 i Museene i Sør-Trøndelag (MiST), har lenge samarbeidet om bevaring av arkiver fra sjømatsektoren. Kystmuseet har i mange år drevet en systematisk innsamling av arkiver fra havbruket langs store deler av norskekysten. Havbruksarkivene oppbevares hos statsarkivet, og skal ordnes og tilgjengeliggjøres der. Arkivene utgjør 186 hyllemeter fra 59 kjente virksomheter og omfatter vesentlige deler av de bevarte arkivene fra havbrukssektoren i Norge. MiST og SAT inngikk i november 2015 avtale om samarbeid for opprettelse av et «kompetansesenter for dokumentasjon av fiskeri- og havbruksnæringen», hvor MiST skulle bidra med sin formidlingskompetanse og SAT med sin arkivfaglige, og oppbevare og formidle arkivene etter sektoren. Statsarkivet ordner per nov. 2017 Norges Fiskarlags arkiver (som har hovedkontor i

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 12 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

Trondheim), samt oppbevarer arkiver etter Stiftelsen Nor-Fishing som årlig arrangerer to av verdens største næringsmesser innen henholdsvis fiskeri og havbruk i Trondheim (NorFishing og AquaNor), i tillegg til de offentlige arkivene som gjelder næringen fra Nordland, Sør- og Nord-Trøndelag og Møre og Romsdal fylker. I Trondheim finnes også hovedkontor for blant annet Sintef og NINA; to nasjonale forskningscentre med tunge miljøer innen fiskeri- og havbruksforskning.

Arkivverkets (AV) rolle er som nevnt viktig, særlig i en oppstartsfasen. Seksjon for bevaringsvurdering og privatarkiv i AV bør ha en rolle i alle sektortiltak med tanke på nasjonal koordinering. AV må ikke minst kunne være en hjelpe- og rådgivingsressurs hva angår mottak og forvaltning av digitalt skapte arkiv.

5.2 Oppgaver og tjenester

Arkiv er en grunnleggende ressurs, både for virksomheten som skaper arkiv og for framtidige brukere. Ingen virksomhet kan eksistere uten et velfungerende arkiv. Forskning omkring nær og fjern fortid er helt avhengig av at arkiv er bevart. Bevaring og tilgjengeliggjøring av næringens arkiver vil derfor være den viktigste tjenesten som sjømatarkivet skal yte. Dette vil også være av stor betydning for bedrifter og andre næringsaktører som derved får mulighet til å utnytte det potensialet som finnes i egne arkiv, både for å tjene operative behov, ivareta bedriftens rettslige interesser samt bygge en bedriftsidentitet og merkevare internt og eksternt. På lang sikt er forskeres tilgang til næringens arkiver av avgjørende betydning dersom sjømatsektorens egen virkelighetsforståelse og fortelling skal få sin rettmessige plass i historien om Norge.

Bevaringsarbeidet omfatter mottak og ordning av papirbaserte og digitalt skapte arkiv. For at disse skal bli tilgjengelig må materialet også beskrives på en måte som gjør det mulig for brukere å identifisere hva som finnes.

Mye arkivmateriale vil inneholde personsensitiv og kommersielt sensitiv informasjon. Dette må behandles på en forsvarlig måte som sikrer mot uhjemlet tilgang. Her vil arkivinstitusjonen måtte få på plass rutiner og avtaler som sikrer interessene til virksomhetene som har skapt arkivmateriale, samtidig som forskere gis muligheter for innsyn når det er forsvarlig.

Formidling av virksomhetenes historie vil også være en vesentlig tjeneste. Dette vil være en tjeneste som både retter seg mot virksomhetens ansatte og den interesserte allmennhet. Slik formidling kan for eksempel bestå i tradisjonelle og digitale utstillinger, nettpublisering av sentrale arkivkilder som ikke inneholder sensitiv informasjon, utredninger og foredrag.

I samråd med næringen bør det lages en oversikt over de viktigste aktørene. Det gjelder særlig kjernevirksomhetene, men også de øvrige aktørgruppene i næringen (leverandør og foredlingsbedrifter). Alle bedrifter som har mer enn 50 % av omsetningen knyttet til villfisk og havbruk, regnes for å være innenfor interessefeltet til Norsk sjømatarkiv og vil kunne dra nytte av sjømatarkivets tjenester. Utover næringen vil selvsagt forskere, elever, studenter, journalister og andre interessenter være målgruppe for arkivinstitusjonene og museenes arbeid.

Næringen selv har ytret et ønske om at sjømatarkivet også bør arbeide for å få til en felles lagring, eventuelt portal, til aktuelle databaser for sjømatnæringen. Dette omfatter alt fra opplysninger om

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 13 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

fangstkvanta, fiskebestandsdata, forskningsdata omkring fiskeforekomster, havmiljø, fiskesykdommer m.v. Her blir hovedoppgaven å gjøre digitale rådata fra næringen og offentlige databaser tilgjengelig.

5.3 Organisering og ansvarsfordeling

Næringen er etter de signal arbeidsgruppen har mottatt, svært positive til etableringen av et norsk sjømatarkiv, men er ikke beredt til å inngå i en formell organisering av et slikt arkiv. Det samme var gjeldende for Norsk olje- og gassarkiv. Sjømatnæringen vil likevel støtte tiltaket på andre måter. Det vil trolig også være en god idé å ta representanter fra næringen med i et rådgivende organ. Norsk sjømatarkiv bør etter arbeidsgruppens syn bygge på eksisterende aktører innenfor arkiv og museum. Det anses for urealistisk å skape en ny juridisk enhet, med alle de kostnader det innebærer å bygge opp et nytt fagmiljø og etablere arkivmagasin og tilhørende tekniske tjenester. LAB har signalisert at en stiftelse eller et aksjeselskap også kan være en aktuell tilnærming, men en slik ny enhet må trolig søke samarbeid med eksisterende institusjoner.

Dersom flere arkiv og museer går sammen i et samarbeid, tror vi det vil være fornuftig å danne en styringsgruppe med formelle rettigheter/ansvar bestående av representanter fra de samarbeidende institusjonene.

5.4 Finansiering

Institusjoner som inngår i Norsk sjømatarkiv må trolig finansiere oppstarten. Det kan søkes om støtte fra arkivutviklingsmidlene som fordeles av Riksarkivaren. For 2017 er seks millioner av disse øremerket privatarkiv. Både Vestlandsforskning og Lokalhistorisk arkiv i Bergen har søkt om midler til henholdsvis Norsk reiselivsarkiv og Norsk sjømatarkiv.

Ved et vellykket salgsarbeid vil det imidlertid være godt mulig å få tilstrekkelig mange oppdrag fra næringen til flere årsverk ved sjømatarkivet. Dette så man også innenfor Norsk olje- og gassarkiv der man etter tre år klarte å finansiere inntil fem årsverk ved hjelp av oppdragsmidler. Hovedinntekten for sjømatarkivet vil komme fra sjømatnæringen som betaler for utførte tjenester (ordning, formidling, arkivundersøkelser, betjeningsavgift osv).

Arkivverket og/eller andre samarbeidsinstitusjoner kan bidra ved å stille til rådighet personellressurser knyttet til salgsvirksomhet og nettverksbygging i en oppstartsperiode.

Det kan også vurderes å få til en grunnfinansiering ved å knytte til seg virksomheter innenfor sjømatsektoren. Disse betaler da et fast årlig beløp og derved «abonnerer» på et sett av tjenester. Størrelsen på bidraget kan være fast for alle, eller avhengig av virksomhetens omsetning eller antall tilsatte. Dette kan utredes nærmere.

5.5 Bemanning

Det er neppe realistisk med noen stor eller svært spesialisert stab. Det viktigste i starten er å etablere et godt salgsteam som også kjenner sentrale deler av arkivarbeidet (ordning, beskrivelse, kassasjon) og et nettverk som støtter opp om arbeidet. Dersom arkiv/museumsmiljøet stiller med 1-2 årsverk, bør man

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 14 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

raskt kunne få oppdrag som tillater ytterligere to til fire årsverk, finansiert gjennom oppdragsvirksomheten. Dette vil være en god start. Erfaringene fra Norsk olje- og gassarkiv viste at dette er fullt mulig (selv i en periode da petroleumsnæringen var inne i en av sine verste kriser).

6. Konklusjoner – suksessfaktorer

En privatarkivsatsing basert på næringssektorer kan på sikt skape en parallell til de interkommunale arkivene innenfor privat sektor.

En slik sektorinndeling gir mange fordeler. Blant disse er en mer målrettet og effektiv satsing, involvering og ansvarliggjøring av sektoren selv, slik at disse i større grad deltar i og bidrar til å finansiere arbeidet, samt et nasjonalt blikk på sektoren som sikrer at hele bransjen blir godt dokumentert. Innenfor arkivlandskapet vil en sektorsatsing gjøre det mulig å ta utgangspunkt i de sektorene som nasjonalt sett er viktigst å dokumentere. Dette gjelder særlig næringssektorer som inkluderer store bedrifter med omfattende og komplekse arkiver. Ved å identifisere de viktigste næringene i Norge, og involvere disse næringene i privatarkivarbeidet, kan vi bedre sikre at disse næringene blir godt dokumentert. En slik sektorvis, nasjonal tilnærming kan gjerne kombineres med en regional/lokal lagring av arkivmaterialet. Det viktigste er at arbeidet med privatarkiv knyttet til en næring, koordineres og ledes ett sted.

Arbeidsgruppen mener at de viktigste suksess- og tilhørende usikkerhetsfaktorer vil være:

1. Én robust og kompetent arkivinstitusjon/museum tar ansvar for en sektor, men gjerne i samarbeid med flere andre arkiv/museer.
2. Et godt skolert salgsteam som kan skaffe oppdrag og inntekter samt bygge nettverk.
3. Et godt samarbeid med vedkommende næring, gjerne gjennom opprettelsen av et rådgivende organ og/eller et styringsråd.
4. Bidrag fra Arkivverket, særlig i den første fasen, med noe personellressurser (salg- og nettverksbygging) og assistanse på digitalt skapte arkiv.
5. Koordinerende funksjon for sektorsatsingen som ivaretas av Arkivverket.

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 15 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

Vedlegg 1. Sjømatnæringen

v/Solbjørg Ellingsen Fossheim og Terje Haram

Kjernevirksomheten fram til 1970 var fiske og fangst. Utover 1970-tallet ble kimen til oppdrett, eller havbruk, lagt, og fra begynnelsen av 2000-tallet har eksportverdien fra havbruk vært langt større enn den tradisjonelle fiskerinæringen. Næringen vil framover antakelig bli nasjonens aller viktigste næring.

Sjømatnæringen er en felles betegnelse som næringen selv bruker om følgende:

1. Fangst av villfisk, oftest omtalt som fiskeri
2. Havbruk, dvs oppdrett av fisk og skalldyr
3. Produksjonsutstyr for fiskeri og havbruk, inklusive fôr til oppdrettsnæringen
4. Foredling av fisk og skalldyr
5. Omsetning av fisk og skalldyr, inklusive salgsfremmende tiltak

Kjernevirksomhet for fiskeri- og havbruksnæringen er fangst/oppdrett, foredling og eksport.

Utstys og tjenesteleverandører

De viktigste leverandørene til kjernevirksomheten oppdrett er henholdsvis 1) fôr og 2) faglig, rådgivende og teknisk tjenesteyting. For fangstleddet er de viktigste tjenesteleveransene: 1) maskiner og utstyr (redskaper) og 2) fartøybygging. Spesielt en tid fra 1945 og utover var norsk båtbygging i en sterk ekspansiv fase, med mer enn 900 bedrifter.

Tjenester knyttet til fôr, spesialbåter for fôr, veterinærer, nærmiljøvurderinger, brønnbåter (aktiviteten er strengt regulert for ikke å spre smitte), flytting av mærer (praksis med 2. generasjons flytting for å unngå smitte), dykkere, lus – bekjempelse, slakteskip som transporterer og slakter underveis til f.eks. Danmark (konsept som er under utvikling), bør alle vurderes tatt med.

Andre tjenester det vil være naturlig å vurdere å sikre spor etter er båtbygging, båtdesign og testing. Videre vil finansinstitusjoner, meglerhus som tilrettelegger transaksjoner, børnotering, kjøp og salg av konsesjoner inkluderes.

Interesse og bransjeorganiseringer

Fiskerinæringen har helt siden tidlig 1900-tall vært orientert mot ulike former for organisering, spesielt interesseorganisering med basis i lovregulerte rettigheter. De viktigste organisasjonene for fangstleddet er, og har vært, Norges fiskarlag/Fiskebåtredernes forbund og de lovbeskyttede salgslagene (6 salgslag). Fra 1990-tallet kom i tillegg Kystfiskernes forening og Pelagisk forening, som motvekt til Norges fiskarlag og en ekspansiv strukturpolitikk.

Lovbeskyttelsen for omsetning av oppdrettsfisk blei opphevet i 1991 i forbindelse med konkurs i Fiskeoppdretternes salgslag. Havbruksnæringen organiserte seg først og fremst i Norske Fiskeoppdretteres forening, som i 2007 blei fusjonert sammen med Fiskerinæringens Landsforening og andre i Fiskeri- og Havbruksnæringens Landsforening; nå Sjømat Norge.

En annen viktig organisasjon er Norges sjømatråd (1991), som er en videreføring av Eksportutvalget for fisk, som blei etablert som følge av Eksportloven av 1990 og nedleggelsen av 13 tidligere eksportutvalg (spesialisert på produkt). Eksportloven bidro videre til at en rekke interessentorganisasjoner og lovbeskyttede salgslag blei nedlagt (overflødige) utover 1990-tallet.

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 16 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

Med framveksten av fryserier og filetanlegg utover 1960-tallet ble det en sterk økning i sysselsettingen i industrien. Dette resulterte i mange fagorganiserte i NNN/Lo og Fagforbundet. Arbeidsgiversiden ble som nevnt tidligere konsentrert i Sjømat Norge/NHO.

Forskning

Norge er langt framme mht ressursforskning og ressursforvaltning. Havforskningsinstituttet i Bergen (HI, etablert 1900) har vært en hovedpilar. Men også en lang rekke andre statlige forskningsinstitusjoner ble etablert utover 1900-tallet; Hermetikklaboratoriet/Nordconserv (1931) – fusjonert med Fiskeriforskning/Nofima, Fiskeridirektoratets Vitamininstitutt/NIFES (1948) – fusjonert inn i HI, Sildemel- og sildoljenæringens forskningsinstitutt (1948) – fusjonert med Fiskeriforskning/Nofima, Fiskeriteknologisk forskningsinstitutt/Fiskeriforskning (1975) – fusjonert inn i Nofima. Den private stiftelsen SINTEF (etablerte i 1998) en egen avdeling for fiskeri- og akvakulturforskning. Videre bør nevnes Akvaplan/Niva (1984), Diverse regionale forskningsstiftelser; Møreforskning, Finnmarksforskning, Gildeskål Forskningsstasjon og Forut/Norut. Fiskeri- og havbruksnæringens forskningsfond (FHF) ble etablert i 1998 for å organisere kjøp av FoU-tjenester på vegne av hele fiskeri- og havbruksnæringen. Fondet ligger som forvaltningsorgan under Fiskeridepartementet med inntekter gjennom en 0,3 prosents avgift av eksport av fisk. Fondet forvalter stor summer til forskning og tildeler 360 millioner til forskning i 2017. Polarintituttets forskning er på flere områder interessant også for havbruksnæringen.

Statlige fagetater

De viktigste statlige fagetatene for næringen er Fiskeridirektoratet, Mattilsynet, Skipskontrollen, HI/Nifes, Kystvakta, Fylkesmannens miljøvernnavdeling, Veterinærinstituttet, Toll og avgift (oversikt over kvoter og internasjonalt samarbeid).

Nøkkeltall for næringen (omsetning, eksport, antall sysselsatte)

Eksporten av norsk sjømat var i 2016 på 91,6 milliarder kroner.

Med utgangspunkt i ringvirkningsanalyser fra SINTEF, så gir resultatene i 2014 følgende nøkkeltall: Samlet produksjonsverdi, inklusive ringvirkninger i annet næringsliv summerer seg opp til 186 milliarder kroner. Verdiskapingsbidraget totalt fra den norske sjømatnæringen var på 65,7 milliarder, hvorav den fiskeribaserte verdikjeden står for 27,2 mrd NOK og den havbruksbaserte står for 40,6 mrd NOK.

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 17 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

Samlet sysselsettingseffekt av norsk sjømatnæring summerte seg til 51 800 årsverk, hvor ca halvparten av sysselsettingen er direkte i næringen, og like mange som ringvirkningseffekt i tilknyttet næringsliv. Ringvirkningene i annet næringsliv utgjorde 26,1 milliarder kroner, målt som bidrag til BNP. Rammene for denne oppdelingen har vært, og er fortsatt, med basis i en særskilt lovregulering (først og fremst råfisklov, deltakerlov og eksportlov).

I tillegg til kjernevirksomheten er det betydelige ringvirkninger i tilstøtende næringer. Ringvirkningsstudier viser at sjømatnæringen generer betydelig etterspørsel etter varer og tjenester i andre næringer. Litt enkelt sagt; for hvert årsverk i sjømatnæringen genereres ca ett årsverk i andre næringer, til totalt 51 800 årsverk (2014).

Næringens behov

Næringen har behov for løsninger som kan håndtere store mengder informasjon.

Næringen har og et behov for å ha både historisk informasjon og dokumentasjon som skapes idag, tilgjengelig på en oversiktlig og håndterbar måte.

Et viktig moment som stadig oftere trekkes fram er også at fiskeri- og oppdrettsnæringen er næringer som utøves i allmenningen. Dette gir et behov for å dokumentere at næringen opererer på en forsvarlig måte og bidrar til vedlikeholdelse av bærekraftige miljøer. Dette gir igjen et særlig dokumentasjonskrav.

Antall sysselsatte

2016: Fiske, fangst og akvakultur: 15766 sysselsatte (2591903 i alt)

2015: 5887 fiskefatøy, 11146 registrerte heltids og deltidsfiskere

2016: Over halvparten av alle ansatte i Norges 100 største bedrifter arbeider i utlandet.

2015: Akvakulturnæringen: 6730 tilsatte, herav 4760 i matfiskproduksjon og 1810 med settefiskproduksjon og 170 med kultivering av skalldyr.

Kvantum og verdi

Fisket kvantum:

2006: 1/3 av totalkvantum fisk fra fartøy i Nord-Norge, 2/3 fra Sør-Norge. Nordland er historisk det største fiskerifylket målt i antall fiskere (deretter Møre og Romsdal, Troms og Finnmark)

2016: Førstehåndsverdi på levert fisk, reker, skalldyr og skjell fra norske båter: 18,2 milliarder (fordelt på torsk: 6,2, sild: 2,5, makrell: 2,4, sei 1,4, skalldyr 1,4.

2015: Førstehåndsverdi av oppdrettsfisk: 46,9 milliarder.

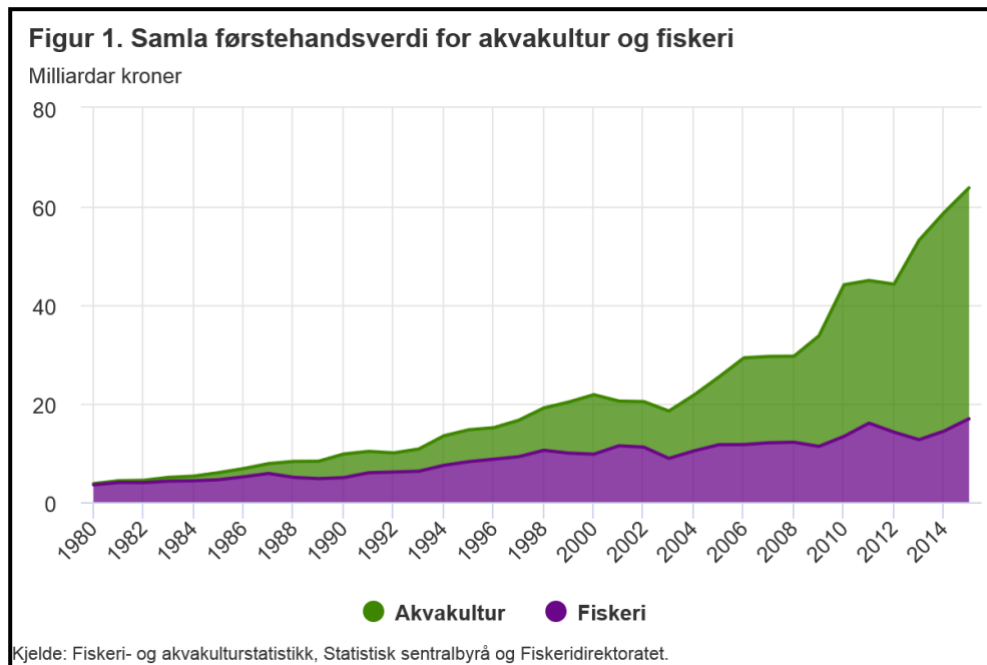
2015: Fiskeoppdrett: salg av slaktet matfisk - mengde i tonn/førstehåndsverdi i milliarder kroner:

1. Nordland: 268895/9,486
2. Hordaland: 199000/6,521
3. Troms: 180244/6,1
4. Møre og Romsdal: 179694/6,011
5. Sør-Trøndelag: 144244/4,646
6. Sogn og Fjordane: 121078/3,916
7. Nord-Trøndelag: 107066/3,511
8. Finnmark: 91224/3,068
9. Rogaland: 82834/2,884

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 18 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

10. Andre: 16647/0,577

Eksporttall for 2016 i milliarder kroner:

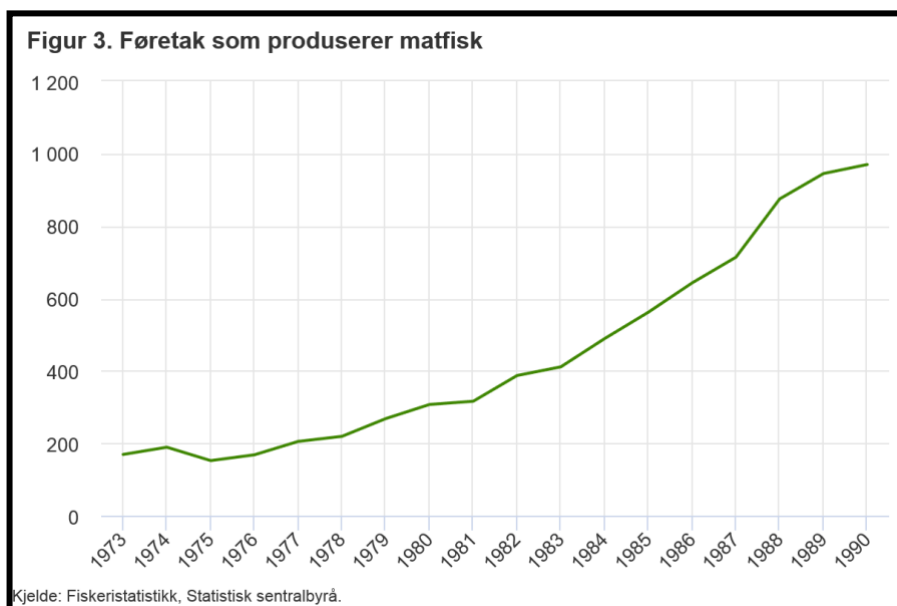
- laks og ørret: 65,3
- hvifisk 17,5
- klippfisk 3,7
- makrell 4,1
- sild 3,1
- skalldyr 1,9

Eksport til 146 land

Fartøy hjemmehørende i Nord-Norge har i hovedsak drevet fiske etter bunnfisk. Disse fiskeriene omtales også som torskefiskeriene. Fartøy fra Sør-Norge har i større grad spesialisert seg på fiske etter pelagiske bestander. Særlig lengst sør er dette nesten enerådende, mens det på Møre-kysten er mer jevnt fordelt. Pelagisk fiske gir store volumer, men stort sett lavere verdi per kilo. Disse fiskeriene omtales også ofte som sildefiskeriene. Tilpasningene med de ulike fiskeriene går langt tilbake i tid, og er først og fremst et resultat av geografiske og biologiske forhold knyttet til bestandenes utbredelsesområde og vandringsmønster.

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 19 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

I perioden fra 1977 til 2006 har fartøy fra Nord-Norge fisket om lag en tredjedel av det norske totalkvantumet, og fartøy fra Sør-Norge to tredjedeler. Verdimessig har det omtrent vært en 40/60-fordeling i favør av fartøy fra Sør-Norge. Etter 1990 har utviklingen både kvantumsmessig og verdimessig vært relativt stabil. Fartøyene hjemmehørende i Sør-Norge har hatt en gunstigere utvikling enn fartøyene fra Nord-Norge.

Oppdrettsnæringen begynte i det små i 1970-årene som tilleggsnæring for kystbøndene. I dag produserer Norge over halvparten av all atlantisk oppdrettslaks i verden, og eksporterte laks for 61,3 milliarder kroner i 2016. Det utgjør 16 prosent av samlet verdi av norsk fastlandseksport og to tredjedeler av verdien av all sjømateksport dette året. De ti største foretakene produserer nesten 70 prosent av all oppdrettsfisk som blir solgt. I 1999 ble førstehandsverdien fra oppdrettsnæringen for første gang større enn fra tradisjonelt fiske.

Norge eksporterte sjømat for 91,6 milliarder kroner i 2016. Det er den tredje største eksportindustrien etter olje og gass og leverandørindustrien til olje og gass. 67 prosent av eksporten, målt i verdi gikk til Europa.

Norge eksporterte en million tonn laks og ørret til en verdi av 65,3 milliarder kroner i 2016. I 2016 eksporterte Norge sjømat til 146 land. Av disse er Polen det største enkeltmarkedet, og utgjør 9,7 milliarder kroner i 2016. I 2016 var de største konsummarkedene for norsk sjømat Frankrike, Tyskland og Storbritannia.

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 20 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

Vedlegg 2. Reiselivsnæringen

v/Arnt Ola Fidjestøl

Reiseliv

Nøkkelinformasjon

- Reiselivsnæringane utgjorde 158 000 årsverk i 2015. Det var 6,5% av all sysselsetjing.
- Den samla produksjonen i reiselivsnæringane i 2015 var 110 milliardar kroner, noko som utgjør 3,6% av BNP.
- Størst verdi har reiselivsnæringane for Svalbard. Målt i omsetnad er Oslo størst, etterfølgt av Akershus, Hordaland og Rogaland
- Turisme og reiseliv er i sterk vekst, både i Noreg og internasjonalt.
- I 2015 var det utenlandske turistkonsumet som del av det samla turistkonsumet i Noreg på 28,6%
- Opplevingar (aktivitetar og kultur) er den delen av reiselivet som har høgast vekst

Meir om reiselivsnæringane

Til næringane innan reiselivet er rekna transport, overnatting, servering og oppleving. I tillegg er det vanleg å inkludere reisebyrå, formidlingsverksemdar, aktørar innan marknadsføring, produktutvikling og sal av reiselivstenester.

Reiselivsnæringane har tradisjonelt vore kjenneteikna av mange små og mellomstore bedrifter, men dei seinaste tiåra har det skjedd strukturelle endringar mot kjededanningar og alliansebygging.

Tyngdepunktet av verksemdene i bransjen ligg i byar og sentrale strok. Reiselivet er likevel sett på som viktig for distrikta ettersom det gjev levebrød i område utan mange andre moglegheiter for sysselsetjing. I distrikta er dessutan reiselivet prega av store sesongvariasjonar.

Marknaden for reiseliv omfattar både ferie- og fritidsreiser og forretnings- og tenestereiser. Innanfor det første segmentet varierer marknaden frå masseturisme retta mot store destinasjonsmål til meir skreddarsydde opplevingsreiser. Ein del av inntektene innan næringane definert som reiseliv kjem dessutan frå eiga lokalbefolkning, ein heimemarknad av personar som ikkje er på reise, men likevel nyttar tenestene bransjen tilbyr (t.d. servering).

Arbeidsstokken innan reiselivsnæringane er prega av jamn fordeling menn/kvinner (50/50) og eit tyngdepunkt av unge arbeidstakarar (1 av 3 er under 24 år). Kring tredelen av alle sysselsette har dessutan utanlandsk bakgrunn.

Bransjeorganisering

NHO Reiseliv har 3000 medlemsbedrifter og er den største arbeidsgjevar- og næringsorganisasjonen for reiselivet i Noreg. Kristin Krohn Devold er administrerande direktør.

NHO Reiseliv strekkjer røtene sine attende til 1894, då Norsk hotell- og restaurantforbund vart stifta. Det har seinare vore fleire endringar og namneskifte. I 2001 bytta Reiselivsbedriftenes Landsforening namn til NHO Reiseliv.

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 21 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

Hovudmålet deira er definert såleis:

Vi arbeider for å gi våre medlemmer arbeidsvilkår og utviklingsmuligheter som styrker reiselivsnæringen, slik at hvert enkelt medlem kan oppnå økt lønnsomhet og sunn vekstkraft for sin bedrift. NHO Reiseliv er reiselivseksperten som er talerør og toneangivende nærings- og arbeidsgiverorganisasjon for hele reiselivet i Norge.

Medlemmene opererer innanfor bransjane servering, overnatting, camping, oppleving, kulturell og kreativ næring, idrettsarrangement, destinasjonsselskap og bilutleige. I storleik dreier det seg om alt frå små familieeigde bedrifter til store multinasjonale selskap.

Historie i marknadsføring

Reiselivet i Noreg har lange tradisjonar. På 1800-talet kom det europeiske turistar til landet, lokka hit av storslått natur. Delar av turistnæringa spelar allereie på si eiga historie og særpreg i marknadsføring og reklame. I ein rapport utarbeidd på oppdrag for Nærings- og fiskeridepartementet vert trenden skildra slik:

Parallelt med standardisering og økt størrelse på hotellene i Norge, har det samtidig utviklet seg en slags mottrend hvor turistene søker seg unike hotellopplevelser, gjerne på mindre og eldre hoteller. Turistene vil ikke være passive konsumenter, de vil ta del, involveres og lære om historie, kultur og mat. De historiske, Tretopphytter og Hallingdal familiepark er noen av mange eksempler på overnattingssteder som satser på opplevelser i tillegg til selve overnattingen. Denne utviklingen passer sammen med en overordnet forbrukertrend hvor kunder og turister søker seg mot kunnskap, læring og opplevelser utenom det vanlige

Kunnskapen og kultur treng ikkje berre å omfatte staden turistane besøker, men også historia om aktørane i reiselivet. Har eit hotell gamle foto eller arkivsaker som viser eiga historie, kan det inngå som del av ei opplevingspakke for dei besøkande.

Museum

Den institusjonaliserte delen av reiselivssoga vart realisert ved opninga av Norsk Reiselivsmuseum i Balestrand i 2016. Museet har teke mål av seg å formidle reiselivshistoria her i landet frå byrjinga av 1800-talet fram til i dag. Det har vidare sett seg føre å auke kunnskapen om reiselivsnæringa si historie og samstundes bidra til vidare utvikling av næringa.

Kjelder:

- SSB
- Nærings- og fiskeridepartementet: Norsk næringsvirksomhet - Reiselivsnæringene. 2000
- <https://www.nhoreiseliv.no>
- Verdiskapingsanalyse av reiselivsnæringen i Norge – utvikling og fremtidspotensial. Rapport skrevet på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet.

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePorte):	Dato:	Side: 22 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

Bruttoprodukt i reiselivsnæringene. Basisverdi (mill. kr)

	2012	2013	2014	2015
Overnattingsvirksomhet	10853	11134	11770	12284
Serveringsvirksomhet	22440	24151	25385	26494
Transport med jernbane	2234	2380	2210	2444
Transport med buss, sporvei og drosje	13538	14325	14689	15962
Transport med skip og ferger	5284	5445	4937	5519
Transport med fly	7964	7971	6397	8634
Utleie- og leasingvirksomhet	16060	16077	17124	17456
Reisebyrå- og reisearrangørvirksomhet	3380	3242	3235	3484
Kultur- og underholdningsvirksomhet	11736	11578	12044	12910
Sport og annen fritidsvirksomhet	4360	4665	5167	5604
SUM REISELIVSNÆRINGENE	97849	100968	102958	110791
Bruttonasjonalprodukt Fastlands-Norge, markedsverdi	2295395	2418801	2533302	2620035
Reiselivsnæringenes andel av BNP Fastlands-Norge. Prosent	4,3	4,2	4,1	4,2
Bruttonasjonalprodukt, markedsverdi	2965208	3071134	3140371	3117433
Reiselivsnæringenes andel av BNP. Prosent	3,3	3,3	3,3	3,6

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Sysselsetting i reiselivsnæringene. 1 000 normalårsverk, lønnstakere og selvstendige

	2012	2013	2014	2015
Overnattingsvirksomhet	23,3	23,4	24,2	24,7
Serveringsvirksomhet	42,1	43,8	45,5	46,5
Transport med jernbane	4,5	4,6	4,6	4,6
Transport med buss, sporvei og drosje	28,5	28,6	28,8	29
Transport med skip og ferger	9,6	9,7	9,9	9,8
Transport med fly	7,2	7,2	7	7,2
Utleie- og leasingvirksomhet	7,2	7	7,2	7,2
Reisebyrå- og reisearrangørvirksomhet	5,3	5,3	5,2	5,2
Kultur- og underholdningsvirksomhet	18,6	17,5	17,6	17,7
Sport og annen fritidsvirksomhet	6,7	6,8	6,8	6,6
SUM REISELIVSNÆRINGENE	153	153,7	156,8	158,4
Fastlands-Norge	2304,3	2330,9	2358,2	2367,3
Reiselivsnæringenes andel av sysselsetting i Fastlands-Norge. Prosent	6,6	6,6	6,6	6,7
Totalt for næringer	2369,2	2397,4	2425,2	2432
Reiselivsnæringenes andel av sysselsetting i alt. Prosent	6,5	6,4	6,5	6,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Fylkesfordelt sysselsetting i reiselivsnæringene. Antall personer i 1000

2014						
	Overnattings- og serveringsvirksomhet	Transport	Kultur og underholdning	SUM REISELIVSNÆRINGENE	Reiselivsnæringens andel av sysselsatte personer i alt	
Østfold	Forfatter: Tittel: 3,2	3,2	2	0,9	6,1	5
Akershus		8,9	8,3	2,2	19,3	7
Oslo		18,5	12,4	8,2	39,1	8,2
Hedmark		2,2	1,4	1,2	4,8	5,3
Oppland		3,4	1,5	1,1	5,9	6,5
Buskerud		4,5	2,4	1,3	8,2	6,3
Vestfold		3,2	1,8	0,8	5,7	5,2
Telemark		2,3	1,4	0,9	4,6	5,9
Aust-Agder		1,4	0,9	0,4	2,8	5,7
Vest-Agder		3,1	1,7	1	5,8	6,4
Rogaland		7,9	7,3	2,2	17,4	6,5
Hordaland		9,5	7,3	3,4	20,2	7,2
Sogn og Fjordane		1,9	2,8	0,5	5,1	8,8
Møre og Romsdal		3,3	2,6	0,8	6,8	4,9
Sør-Trøndelag		5,9	3,9	2,1	12	7,3
Nord-Trøndelag		1,7	1,8	0,4	3,8	6
Nordland		3,6	2,8	1	7,4	6,3
Troms - Romsa		3,1	2,6	0,9	6,6	7,8
Finnmark - Finnmark		1,3	1,2	0,5	3	7,6
Svalbard		0,2	0,1	0,1	0,4	23,5

Kilde: Statistisk sentralbyrå

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 24 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

Fylkesfordelt bruttoprodukt i reiselivsnæringene. Basisverdi (mill. kr)

2014

	Overnattings- og serveringsvirksomhet	Transport	Kultur og underholdning	SUM REISELIVSNÆRINGENE	Reiselivsnæringens andel av bruttoprodukt i alt
Østfold	1073	1322	587	2982	3,5
Akershus	3858	7439	1206	12503	5,3
Oslo	8717	12642	4671	26030	5,4
Hedmark	841	875	648	2364	3,8
Oppland	1285	535	608	2428	4,1
Buskerud	1778	1772	743	4293	4,3
Vestfold	1235	1767	561	3563	4,7
Telemark	886	951	501	2338	4,1
Aust-Agder	589	421	282	1292	3,7
Vest-Agder	1124	1420	729	3273	4,4
Rogaland	3402	5203	1187	9792	4,2
Hordaland	3797	4915	1864	10576	4,5
Sogn og Fjordane	768	918	261	1947	4,5
Møre og Romsdal	1320	2088	462	3870	3,4
Sør-Trøndelag	2510	1936	1150	5596	4,3
Nord-Trøndelag	665	1141	263	2069	4,8
Nordland	1366	1755	634	3755	4,2
Troms - Romsa	1269	1125	522	2916	4,7
Finnmark - Finnmarku	516	309	296	1121	4
Svalbard	156	58	36	250	23,7

Kilde: Statistisk sentralbyrå

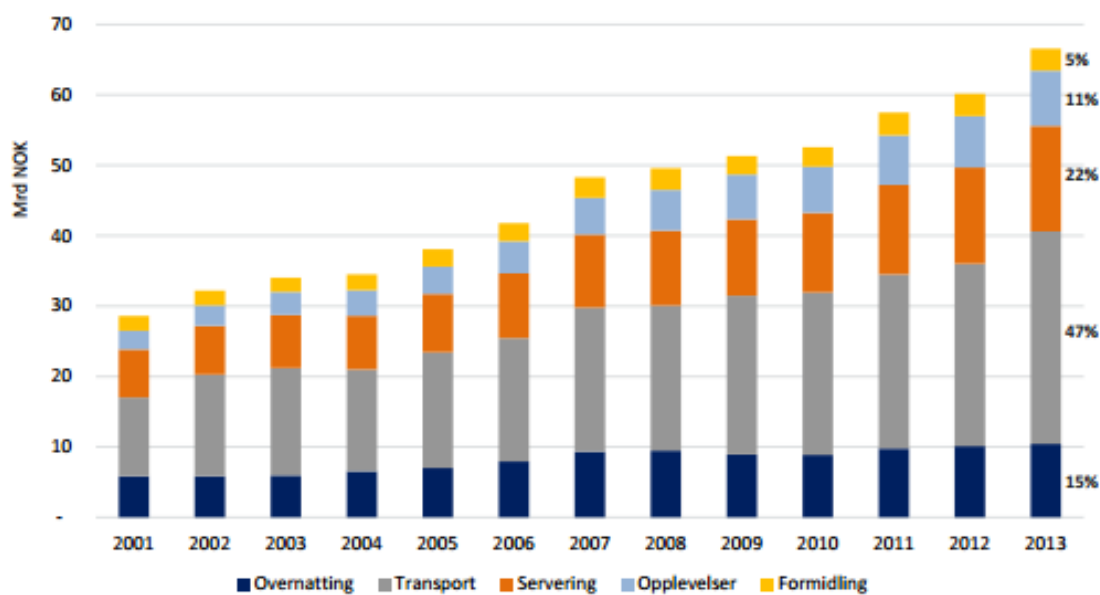
2013 2014 2015¹

Samlet turistkonsum i Norge. Mill. kr	145156	151416	158993
Utlendingers turistkonsum som andel av samlet turistkonsum i Norge. Prosent	26,3	26,8	28,6
Volumvekst i samlet turistkonsum. Prosentvis endring fra året før	3,5	2,1	2,1
Norske husholdningers turistkonsum i Norge som andel av husholdningenes konsum i alt. Prosent	7,2	7,1	7,1
Bruttoprodukt i reiselivsnæringene som andel av BNP i Fastlands-Norge. Prosent	4,2	4,1	4,2
Volumvekst i bruttoprodukt i reiselivsnæringene. Prosentvis endring fra året før	2,7	-2,3	2,6
Sysselsatte i reiselivsnæringene som andel av samlet sysselsetting i Fastlands-Norge. Årsverk, heltidsekvivalenter, for lønnstakere og selvstendige. Prosent	6,6	6,6	6,7

¹Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Verdiskapingsutviklingen i reiselivsnæringen i Norge, fordelt på fem hovedbransjer. Løpende mrd NOK 2001-2013. Kilde: Menon/Bisnode

Figur henta frå *Verdiskapingsanalyse av reiselivsnæringen i Norge – utvikling og fremtidspotensial*.

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 26 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

Vedlegg 3. Bergindustrien

v/Ingrid Nøstberg og Atle Brandsar

Bergindustrien: Sammendrag

Bergindustrien er en av våre primærnæringer - en næring som utnytter naturressurser for å fremstille råvarer. Næringen har lange tradisjoner i Norge, og er av stor betydning for et moderne samfunn med behov for mineraler til mange formål: jern til stål, kalkstein til sement, pukk til veier, sand til betong, ulike mineraler som grunnlag for mange former for industri. For eksempel bruker hver nordmann i gjennomsnitt 10 tonn pukk, grus og andre byggeråstoffer årlig! Nye industriformer som elektronikkindustrien og miljøteknologien baserer seg også på mineraler som må utvinnes fra berggrunnen. Dette er mineraler som tidligere ikke har vært anvendt, men hvor norsk bergindustri har potensiale til å spille en betydelig rolle på verdensbasis.

Bergindustrien er ikke av de største næringene når det gjelder omsetning og sysselsetting. Samlet omsetning i 2016 var 10,2 mrd., og eksportverdien utgjorde 4,4 mrd. Antall sysselsatte var 4745 fordelt på 947 bedrifter. I 2015 utgjorde bergindustriens omsetning 1,7 % av den totale omsetningen innen SSBs kategori industri og bergverk, og sysselsettingen utgjorde 1,9 %. Omsetning og sysselsetting har holdt seg relativt stabilt de siste 10 årene. Bergindustriens betydning går imidlertid langt utover bransjen selv. Norsk økonomi er helt avhengig av tilgang på mineraler. Det er beregnet at verdiskapingen basert på bruk av mineraler utgjorde 340 mrd. kroner i 2015, dvs. 12 % av norsk økonomi.

Bergindustrien preges av mange små virksomheter som er godt spredt utover hele landet. De viktigste fylkene mht. omsetning og antall sysselsatte er Rogaland, Nordland, Møre- og Romsdal, Vestfold. Bransjen er organisert i Norsk Bergindustri, som er medlem i NHO. Det arrangeres en årlig konferanse for bransjen hver høst i Trondheim.

De sentrale aktørene innen mineralforvaltningen er Direktoratet for mineralforvaltning (underlagt Nærings- og fiskeridepartementet) og Norges Geologiske Undersøkelse, begge stasjonert i Trondheim. Trondheim huser også de viktigste forskningsmiljøene: NGU, Sintef, NTNU.

Statsarkivet i Trondheim har nylig ordnet og tilgjengeliggjort arkivene etter Direktoratet for mineralforvaltning og er i ferd med å få inn arkiver fra Mo industripark AS, etter Norsk jernverk AS – en sentral aktør i bergindustrien. I tillegg er det flere kulturhistoriske museer rundt i landet med bergindustri og bergverkshistorie som tema. Norsk Bergverksmuseum i Kongsberg har her et nasjonalt ansvar.

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 27 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

Bergindustrien

Nøkkelopplysninger for 2016

- Den norske bergindustrien omsatte for 10,2 milliarder kroner og eksporterte for 4,4 milliarder
- Det ble solgt 99 millioner tonn mineralske råstoffer.
- Bergindustrien sysselsatte 4745 årsverk, fordelt på 947 bedrifter
- De største bergindustrifylkene rangert etter omsetningsverdi er Rogaland, Nordland, Møre og Romsdal, Vestfold og Finnmark

Samfunnsrolle

Bergindustrien regnes tradisjonelt som en av primærnæringene, dvs. en næring som utnytter naturressurser for å fremstille råvarer. Det er en tradisjonsrik bransje med røtter langt tilbake i tid. Den tidligste gruvedriften i Norge startet opp allerede på 1200-tallet med sølvutvinning i Aker (Akersberg) og videre med gruvedrift i Vest-Telemark fra 1540-årene og etter hvert jernverk. På 1600-tallet skjøt næringen ytterligere fart med etablering av både sølvgruver (Kongsberg), kobbergruver (Kvikne og Røros) og jernverk flere steder i landet. En rekke lokalsamfunn er bygd opp rundt forekomster av mineralske råstoffer, og bedriftene som utvinner og bearbeider mineralene er viktige både for sysselsetting og de ringvirkningene de gir for næringsliv og samfunnet ellers.

Bergindustrien har betydning for samfunnet på mange områder. Et moderne samfunn kan ikke klare seg uten bruk av mineraler, f.eks. jern til stål, kalkstein til sement, pukke til veier, sand til betong og ulike mineraler som grunnlag for forskjellig type industri. Stein og mineraler er de råstoffene som brukes mest etter vann. I gjennomsnitt forbruker hver nordmann 13 tonn mineralske råstoffer hvert år. 10 av tonnene er pukke, grus og andre byggeråstoffer. I løpet av et helt liv vil dette utgjøre et forbruk på ca. 1000 tonn pr. nordmann. Bransjens egen organisasjon Norsk Bergindustri illustrerer bransjens betydning med slagordet «Alt som ikke gror er mineraler. Alt som gror trenger mineraler».

Norge er allerede i dag en stor mineralprodusent i europeisk målestokk, og kan trolig bli enda viktigere i fremtiden. Norge har en variert geologi med stort potensial for mineralproduksjon, i tillegg til et konkurransefortrinn i form av en lang isfri kystlinje og nærhet til det europeiske markedet. Det er heller ingen tegn på at samfunnets behov for mineralske råstoffer vil minke, snarere tvert imot. For eksempel gjelder dette for elektronikkindustrien og utvikling av miljøteknologien som ligger til grunn for «Det grønne skiftet». Denne typen industri krever råstoffer som tidligere ikke ble anvendt til noe formål, og hvor norsk bergindustri kan spille en betydelig rolle på verdensbasis.

Norges Geologiske Undersøkelse (NGU) og Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF) har fra 2006 publisert årlige mineralstatistikker som gir viktige nøkkeltall. Fra 2016 har DMF overtatt ansvaret i sin helhet. I den følgende framstillingen brukes mineralstatistikkene for 2015 og 2016 som kilder.¹

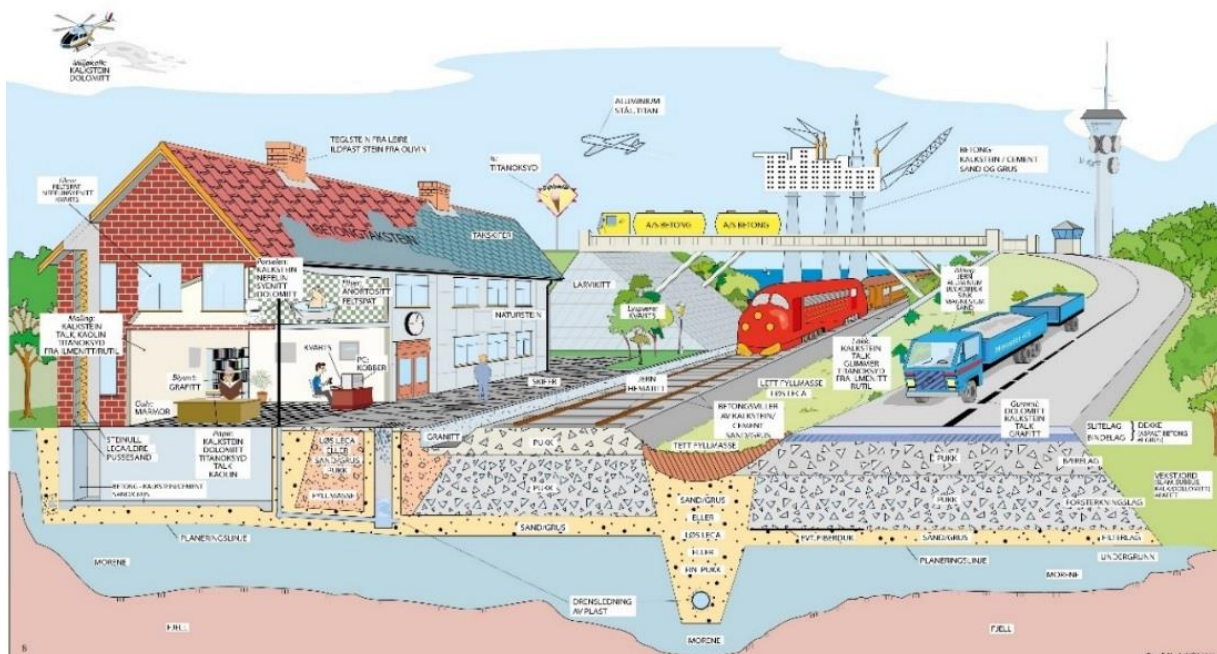
¹ Mineralressurser i Norge 2015. Mineralstatistikk og bergindustriberetning. Utgitt av NGU og DMF.
Harde fakta om mineralnæringen. Mineralstatistikk 2016. Utgitt av DMF

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePorte):	Dato:	Side: 28 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

MINERALER I HVERDAGEN

VATERALFORBEI... LØRET AV ET LIT... MATERIA... FORBEI... PERSON... LØRET AV ET LIT...
1000 TONN 13 TONN

Kilde: Mineralstatistikken 2015, NGU og DMF

Beskrivelse av bransjen

Bergindustrien omfatter virksomheter som lever av å ta ut og bearbeide mineraler og bergarter fra fast fjell eller løsmasser. Bransjen deles i ulike undergrupper etter type råstoff:

Byggeråstoffer

Byggeråstoffer består av sand, grus, pukk m.m. Dette brukes i bygg, vei og anlegg. Omtrent halvparten av det som produseres går til veiformål, en tredjedel til betongproduksjon og det øvrige til fyllmasse og planering. Det ble solgt 85 millioner tonn byggeråstoffer i 2016, fordelt på ca. 1000 uttakssteder over hele landet. Kostbar frakt gjør at byggeråstoffer stort sett utvinnes i nærheten av der det skal brukes. De største produsentene av pukk og grus i omsetning ligger imidlertid i Sør-Norge.

Industrimineraler

Industrimineraler er mineraler og bergarter som på grunn av sine fysiske og kjemiske, ikke metalliske egenskaper danner grunnlag for industriell utnyttelse. Anvendelsesområdene er mange, og en rekke av produktene vi omgir oss med til vanlig inneholder industrimineraler; papir, plast, keramikk, glass og maling. De viktigste produktene er kalkstein til sement, brennkalk og kalksteinslurry, olivin, nefelinsyenitt, kvarts og titanmineraler. Det meste av produksjonen eksporteres. Noen viktige aktører er Sibelco Nordic AS i Møre og Romsdal (olivin), Brønnøy Kalk AS (kalkstein), Norcem i Brevik (sement, jordbrukskalk), Norsk Mineral AS (kvarts).

Metalliske malmer

Metalliske malmer er bergarter som er av økonomisk interesse på grunn av sitt innhold av metaller. Viktige metaller som utvinnes er bl.a. jern, nikkel, ilmenitt-titan og molybden. Titania AS i Rogaland er Europas

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 29 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

største produsent av ilmenitt som brukes som pigment i maling, plast og papir. Nordic Mining AS ønsker utvinne rutil (titandioksyd til maling etc.) og granat til slipemiddel i Naustdal, en av verdens største rutilforekomster. For utvinning av jern har Rana Gruber og Sydvaranger Gruve vært de store aktørene. Sistnevnte gikk konkurs i 2015, men startet opp igjen i 2016.

Naturstein

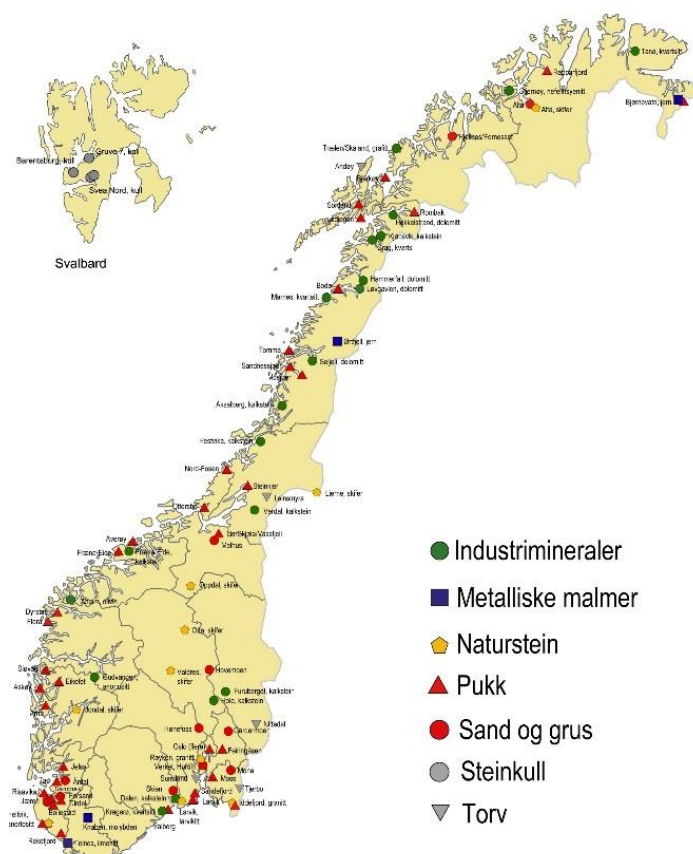
Naturstein er betegnelsen på all stein som kan sages, spaltes eller hugges til bruk i bygninger, monumenter og utearealer. Naturstein inndeles i blokkstein, skifer og murestein. Larvikitt (Norges nasjonalbergart) utgjør den største gruppen blokkstein, med Lundhs AS i Larvik som største produsent, og hvorav mesteparten av produksjonen eksporteres. Skifer og murestein produseres en rekke steder over hele landet (bl.a. skifer fra Alta, Oppdal og Otta).

Energimineraler (torv og kull)

Med energimineraler menes forbindelser som avgir energi ved forbrenning. Olje, gass, kull og oljeskifer hører inn under disse. Uttak av torv skjer i flere fylker, og brukes til fremstilling av vekstmedium for bruk i gartnerier og hager. Kullproduksjon drives på Svalbard ved aktørene Store Norske Spitsbergen Grubekompani AS og Svea Nord.

Bergindustrien har en relativt god spredning utover hele landet. Den er dermed en viktig distriktsnæring. Kartet viser spredningen i produksjonen av de ulike råstoffene:

VIKTIGE NORSKE MINERALRESSURSER I PRODUKSJON

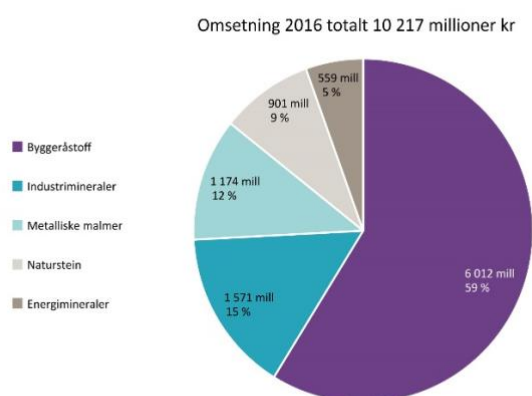

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 30 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

Kilde: Mineralstatistikken 2015, NGU og DMF

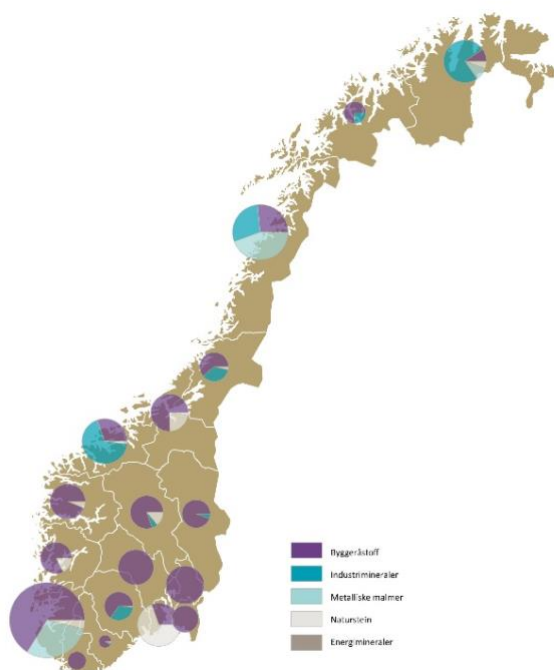
Omsetning og sysselsetting

I følge Mineralstatistikken omsatte bergindustrien i 2016 for 10,2 milliarder kroner, og eksporterte for 4,4 milliarder (dvs. 43 % av omsetningen). Dette utgjorde til sammen 99 millioner tonn mineralske råstoffer. Over halvparten av verdiene (59 %) skapes av byggeråstoffleverandørene med sand, grus, pukk og leire. Deretter følger leverandørene av industrimineraler (15 %), metalliske malmer (12 %), naturstein (9 %) og energimineraler, dvs. kull og torv (5 %). Mineralstatistikken for 2016 viser følgende oversikt:

Figur 2. Omsetning for de fem råstoffgruppene i 2016.

De viktigste bergverksfylkene i landet målt etter omsetningsverdi er Rogaland, Nordland, Møre og Romsdal, Vestfold og Finnmark. Fylkesvis fordeling av omsetningen i 2016 fordeler seg på følgende måte:

Figur 4. Total omsetning for de fem råstoffgruppene fordelt fylkesvis.

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 31 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

Når det gjelder sysselsetting, er det for 2016 rapportert inn 4745 årsverk. Disse er fordelt på 1457 uttakssteder og 947 bedrifter (juridiske foretak). Den fylkesvise fordelingen viser igjen at Rogaland er fylket med flest sysselsatte innen bergverk, etterfulgt av Nordland. Deretter følger Sogn og Fjordane, Finnmark og Sør-Trøndelag, dvs. en litt annen rekkefølge enn den fylkesvise rangeringen etter omsetning.

Mineralstatistikken for 2016 har følgende fylkesvise oversikt over omsetning og årsverk:

Tabell 2 - Omsetning og årsverk fordelt på fylke

Omsetning i millioner kroner

Fylke	Antall uttak	Byggeråstoff	Andre råstoff	Innenlands	Eksport	Total omsetning	Årsverk
01 Østfold	40	266	2	250	18	268	120
02 Akershus	37	528	-	528	-	528	159
03 Oslo	3	72	0	73	-	73	28
04 Hedmark	129	273	16	286	2	288	159
05 Oppland	131	320	79	382	17	399	197
06 Buskerud	97	451	3	454	-	454	187
07 Vestfold	29	203	467	201	469	671	254
08 Telemark	72	200	102	244	58	302	156
09 Aust-Agder	50	91	6	94	2	96	59
10 Vest-Agder	40	121	1	108	14	122	47
11 Rogaland	93	1 361	700	720	1 341	2 061	900
12 Hordaland	55	294	62	280	77	356	190
14 Sogn og Fjordane	78	493	28	201	321	522	363
15 Møre og Romsdal	92	267	474	346	394	741	304
16 Sør-Trøndelag	111	385	125	489	21	510	276
17 Nord-Trøndelag	133	186	116	280	22	302	197
18 Nordland	118	305	819	551	572	1 123	624
19 Troms	67	133	47	133	46	180	102
20 Finnmark	80	64	600	206	458	664	332
21 Svalbard	2	-	559	14	546	559	93
Sum	1 457	6 012	4 205	5 838	4 379	10 217	4 745

Det foreligger publiserte mineralstatistikker tilbake til 2006². Dataene fra disse viser at bergindustrien har holdt seg nokså stabil de siste 10 årene både når det gjelder omsetning, eksport, mengde utvunne råstoffer og sysselsetting. Tallene for 2016 viser imidlertid en nedgang i både omsetning og sysselsetting. DMF forklarer dette delvis utfra endringer i rapporteringsrutinene fra 2016, for eksempel er deler av foredlingsleddet tatt ut f.o.m 2016. De mener likevel å se en nedadgående trend og uttrykker en viss bekymring for dette. De mener samtidig at potensialet er stort, men at det er behov for å styrke kompetansen i og rundt mineralnæringen samt øke innovasjonsgraden.

Tabellen under er basert på mineralstatistikkene fra 2006 – 2016, utarbeidet av NGU og DMF:

² <https://www.ngu.no/side/mineralstatistikk>

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 32 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

År	Omsetning (mrd.)	Eksport (mrd.)	Mineralske råstoffer utvunnet (mill. tonn)	Antall sysselsatte	Antall bedrifter
2006	9,1	5,6	75	4700	670
2007	10,4	6,1	85	4800	745
2008	11,4	7,2	85	4800	807
2009	10	6	79	4975	724
2010	10,8	6,6	85	5500	790
2011	12,4	7,5	94	6039	833
2012	12,7	7,4	98	5981	876
2013	13	7,6	97	6226	865
2014	12,9	7	96	5949	856
2015	12,5	6,5	98	5551	766
2016	10,2	4,4	99	4745	947

Bergindustrien sammenlignet med annen industri

Bergindustrien er ikke stor sammenlignet med en del andre næringer, dersom man ser på omsetning og antall årsverk. Ifølge SSBs Strukturstatistikk for industri og bergverksdrift 2015³ utgjorde den totale omsetningen for industri og bergverksdrift samlet sett 794 milliarder kroner. Av dette stod bergverksdriften ifølge SSBs tall for 13,5 milliarder, dvs. 1,7 % av den totale omsetningen⁴.

Når det gjelder sysselsetting var det i 2015 totalt 242 587 sysselsatte i industri og bergverksdrift, mens kun 4835 av disse var sysselsatt innen bergverksdrift. Dette utgjør 1,9 % av samlet sysselsetting innen industri og bergverksdrift.

Bergindustrien er med andre ord ikke av de største næringene hverken når det gjelder omsetning eller sysselsetting. Bergindustrien regnes imidlertid som kapitalintensiv, med vesentlig høyere realkapital pr. sysselsatt enn gjennomsnittet av industrien. Dvs. verdiskapingen pr. sysselsatt er relativt sett stor. Ifølge Mineralstatistikken for 2015 er hver sysselsatt i bergindustrien beregnet å gi 4 sysselsatte i andre næringer når en ser landet under ett. Dette gir i realiteten totalt ca. 30 000 sysselsatte relatert til bergindustrien, dvs. lang mere enn de ca. 5000 som kommer fram i statistikken.

³ Statistisk sentralbyrå: Strukturstatistikk for industri og bergverksdrift 2015, oppdatert pr. 28.10.2016, <https://www.ssb.no/energi-og-industri/statistikker/sti/aar-forelopige>

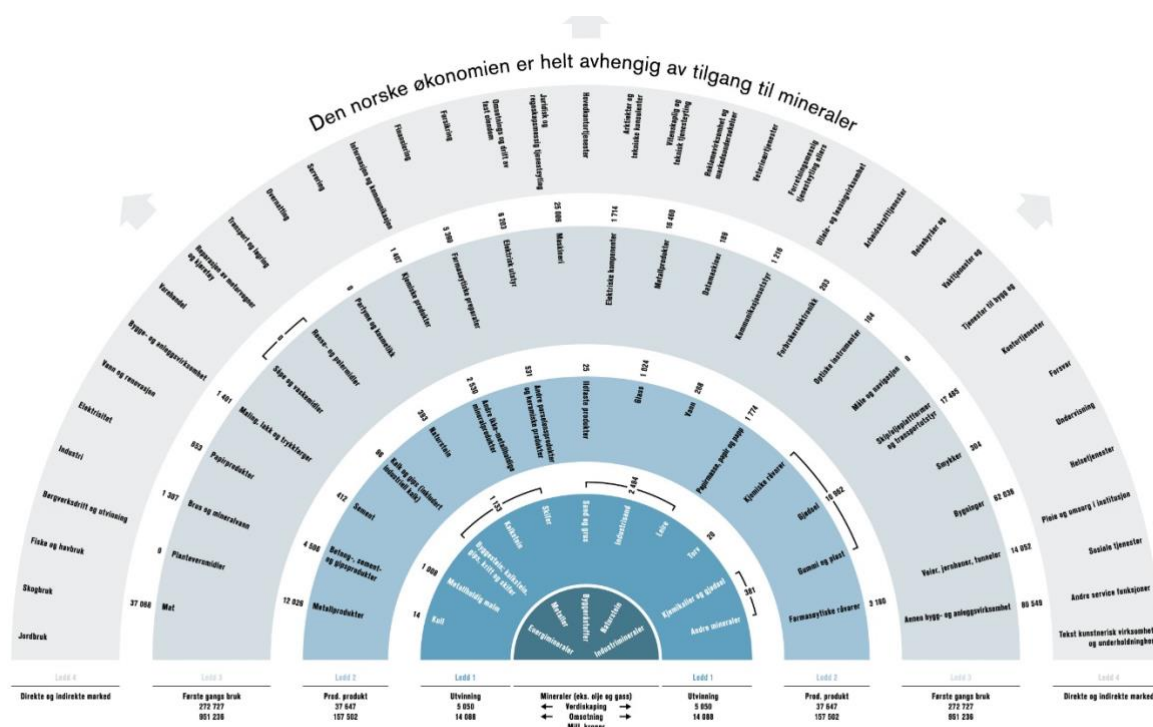
⁴ NGU/DMF og SSB oppgir ulike tall for omsetning innen bergverk i 2015. Mineralstatistikken for 2015 oppgir 12,5 mrd, mens SSB oppgir 13,5 mrd i omsetning.

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePorte):	Dato:	Side: 33 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

Kunnskapsparken Bodø har utarbeidet en verdiskapingsanalyse som viser bergindustriens betydning for den økonomiske aktiviteten i Norge⁵. Analysen viser at mineralnæringene har betydning langt utover bransjen selv og at norsk økonomi er helt avhengig av tilgang på mineraler. Det er beregnet at verdiskapningen basert på bruk av mineraler utgjorde 340 mrd. kroner i 2015, dvs. 12 % av den norske økonomien (se figur under).

Et konkret eksempel på hvilke ringvirkninger bergindustrien har utover egen virksomhet er Norcem i Brevik i Telemark. Det var pr. mars 2017 42 ansatte i selve gruen og 170 i fabrikk, dvs. totalt 212 ansatte. Norcem produserer sement til ca. 80 % av all betongproduksjon i Norge, dvs. til ca. 80 % av all byggevirksomhet i landet (bygninger, broer, tunneller osv.)⁶

Figur 21. Verdikjeder for mineraler i den norske økonomien, Kunnskapsparken Bodø. Tallgrunnlaget er fra 2015.

Bransjeorganisasjonen Norsk Bergindustri

Bransjens egen organisasjon er Norsk Bergindustri, som er medlem av NHO. Organisasjonen har medlemmer blant alle de ulike produsentene, i tillegg til leteselskaper og leverandører. Organisasjonen har pr. 2016 ca. 160 medlemsbedrifter, og disse er godt spredt over hele landet. Se medlemsliste <http://www.norskbergindustri.no/Om-Norsk-Bergindustri/Medlemsliste>

Norsk Bergindustri har fire ansatte og holder til i Oslo. De har egen hjemmeside med informasjon om bransjen, oversikt over alle medlemmer og en egen blogg – «Bergbloggen».

⁵ Mineralnæringenes bidrag til nasjonal verdiskaping. Notatet er basert på data fra SSB for 2015

⁶ Opplyst av Sven Dahlgren, regiongeolog i Buskerud, Telemark og Vestfold

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 34 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

Organisasjonen har årsmøte i mars hvert år, i Oslo. Bransjens viktigste møteplass er imidlertid det årlige høstmøtet som finner sted i Trondheim (det sist avholdte 11. – 13. oktober 2017).

Offentlige myndigheter

Nærings- og fiskeridepartementet

Ansvarlig departement for Norges mineralressurser.

Direktoratet for naturforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF)

Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF) er et statlig forvaltningsorgan underlagt Nærings- og fiskeridepartementet. DMF forvalter lov om erverv og utvinning av mineralske ressurser (mineralloven) og Bergverksordningen for Svalbard. DMF er lokalisert i Trondheim.

<https://www.dirmin.no/>

Norges geologiske undersøkelse (NGU)

NGU er landets sentrale institusjon for kunnskap om berggrunn, mineralressurser, løsmasser og grunnvann i Norge. NGU er en etat under Nærings- og fiskeridepartementet. NGU har et aktivt forskningsmiljø. NGU er lokalisert i Trondheim.

<https://www.ngu.no/>

Fylkesgeologer

Enkelte fylkeskommuner har opprettet stillinger som fylkesgeologer, som bl.a. bistår fylkeskommunene med geologisk kompetanse i planprosesser. Dette gjelder Nordland, Buskerud, Telemark og Vestfold (de tre sistnevnte samarbeider om felles regiongeolog).

Museer

Norsk Bergverksmuseum

Norsk Bergverksmuseum er et kultur- og naturhistorisk museum som forvalter det nasjonale kulturminnet Kongsberg Sølvverk med bygninger og samlinger, og har nasjonale oppgaver knyttet til bergverkshistorien. Bergverksmuseet er lokalisert i Kongsberg.

<http://norsk-bergverksmuseum.no/>

Rørosmuseet (MIST – Museene i Sør- Trøndelag)

Rørosmuseets faglige ansvarsområder er bergverkshistorie, bygningsvern, sørsamisk kulturhistorie, naturhistorie og Verdensarven Røros bergstad og Circumferensen.

<http://rorosmuseet.no/>

Næs Jernverksmuseum

Næs Jernverksmuseum har som mål å være den fremste drivkraften i Norge på forskning og formidling av den gamle jernverkshistorien, med utgangspunkt i landets best bevarte jernverk. Museet er lokalisert i Tvedestrand.

<http://www.jernverksmuseet.no/>

I tillegg finnes flere regionale og lokale museer med bergverk som tema.

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 35 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

Forskningsmiljøer

- NGU, Trondheim
- Sintef, Trondheim
- NTNU, Trondheim
- Norsk Bergverksmuseum (hovedsakelig kulturhistorisk fokus), Kongsberg
- Regionale museer (hovedsakelig kulturhistorisk fokus)

Kilder

- *Mineralressurser i Norge 2015. Mineralstatistikk og bergindustriberetning*. Utgitt av Norges geologiske undersøkelse (NGU) og Direktoratet for naturforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF), <https://www.ngu.no/publikasjon/mineralressurser-i-norge-i-2015-mineralstatistikk-og-bergindustriberetning>
- *Harde fakta om mineralnæringen. Mineralstatistikk 2016*. Utgitt av Direktoratet for naturforvaltning med Bergmesteren for Svalbard (DMF), https://www.dirmin.no/sites/default/files/harde_fakta_om_mineralnaeringen_ny.pdf
- *Strukturstatistikk for industri og bergverksdrift 2015*. Statistisk sentralbyrå, <https://www.ssb.no/energi-og-industri/statistikker/sti/aar-forelopige/2016-10-28?fane=tabell&sort=nummer&tabell=282201>
- *Mineralnæringens bidrag til nasjonal verdiskaping*. Notat utarbeidet av Kunnskapsparken Bodø, 2017 (?)
- *Norsk Bergindustri* hjemmeside, <http://www.norskbergindustri.no/>
- *Strategiplan 2013-2016, Regiongeologen for Buskerud, Telemark og Vestfold*

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 36 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

Bergindustrien – egnet for sektortilnærmet arkivbevaring?

- Bergindustrien er ikke av de største industriene målt i omsetning og sysselsetting, men verdikjeden kan ses i større perspektiv. Bergindustrien gir grunnlag for mye annen industri som skaper betydelig antall arbeidsplasser (NGU og DMF beregner 1:4 sysselsatte)
- Bergindustrien er kapitalintensiv, med vesentlig høyere realkapital pr. sysselsatt enn gjennomsnittet av industrien
- Bergindustrien er spredt over hele landet, og gitt grunnlag for etablering av flere lokalsamfunn
- Det er en industri med lange tradisjoner bakover i tid, og det er en historiebevisst bransje
- Det er en bransje med utviklingspotensial pga. Norges varierte geologi og strategiske beliggenhet ift. markedene
- Det er en bransje som er avgjørende for å løse viktige miljøutfordringer i samfunnet i dag, som leverandør av mineraler til miljøteknologien som ligger til grunn for «Det grønne skiftet»
- Bergindustrien har en egen bransjeorganisasjon, Norsk Bergindustri, organisert i NHO
- Bransjen har en årlig hovedkonferanse som samler hele bergindustrien, høstmøtet i Trondheim. I tillegg er det regionale konferanser og mere bransjespesifikke konferanser
- Det er sterke faglige aktører innen forvaltningen; NGU og Direktoratet for mineralforvaltning, begge stasjonert i Trondheim
- Det finnes forskningsmiljøer: NGU, Sintef, museer
- Det finnes flere arkivinstitusjoner (og museer) med kompetanse på historiske bergverksarkiver (Arkivverket og andre)

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 37 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

Vedlegg 4. Medienæringen

v/Kristin Brattelid

MEDIESEKTOREN

Mediesektoren er omfattende og sammensatt av ulike typer medier, papirbaserte og digitale, visuelle, lydbaserte, skriftbaserte, mediebedrifter med ulikt geografisk nedslagsfelt, ulike målgrupper og politisk ståsted.. Sektoren er dominert av store konsern og relativt kompliserte eierforhold ofte med internasjonale aktører på eiersiden.

Knyttet til de rene utgiverbedriftene er også trykkerier og distribusjonsorganer.

I tillegg er det flere interesseorganisasjoner som Pressens faglige utvalg, Norsk journalistlag, Norsk redaktørforening, Norsk Presseforbund. Disse er kompliserte å få overblikk over.

Sektoren er i en utfordrende utviklingsfase med store endringer knyttet til overgang til digital publisering.

Mediesektoren har stor symbolverdi og stor samfunnsmessig betydning. Ikke først og fremst som økonomisk næring, men som en betydelig maktfaktor og pådriver i samfunnsutviklingen og som indikator på et samfunns demokratiske nivå. Uttrykket om pressen som den "fjerde statsmakt" betegner den sentrale maktfaktor pressen er i samfunnet som korrigerende ovenfor de tre statsmaktenes utøvelse og som forutsetning for at demokratiet skal fungere. Mediene er motmakt mot andre typer makt i samfunnet fordi mediene har som selvpålagt oppgave å avsløre maktmisbruk. Samtidig har pressen har selv mye makt og dette reguleres i noen grad av den frie presses mange uavhengige organer som setter kritisk søkelys på hverandre. Ytringsfrihet er et viktig premiss for at mediene skal kunne fungere. Å kunne dokumentere medienes utvikling, utfoldelse, organisering, håndtering av sin egen makt og innflytelse, avhengighetsstrukturer, stilling i forhold til eksterne betingelser som økonomi, lovverk, politisk styring er helt grunnleggende i dokumentasjonen av ethvert samfunns utvikling på internasjonalt, nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Å bevare dokumentasjon etter medienæringen er helt sentral og nødvendig samfunnsdokumentasjon.

Bransjeorganisering, fagorganisering og sammenslutninger

Medienæringens bedrifter og ansatte på ulikt nivå er organisert i et utall organisasjoner. Her er et utvalg av de mest sentrale:

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 38 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

Mediebedriftenes Landsforening (MBL) er mediebedriftenes bransje- og utgiverorganisasjon. MBL skal ifølge sine vedtekter bidra til å styrke og verne ytringsfriheten, pressefriheten og informasjonsfriheten som grunnleggende verdier i et demokratisk og åpent samfunn. MBL skal arbeide for gode og stabile betingelser som fremmer et mangfold av økonomisk sunne medier. Organisasjonen teller 325 medlemmer, hvorav det er 185 avisbedrifter, 20 trykkerier, 30 distribusjonsselskaper, 12 fjernsynsselskaper, 7 annonsesamkjøringer, 14 konserner og driftsselskaper, 13 ukepresse, 12 multimedieselskaper, 2 pressebyråer og 1 reklamebyrå/mediebyråer, 4 radio. 25 selskaper kommer inn under kategorien annet.

Medlemsavisene representerer ca. 97 prosent av det totale avisopplaget. Mediebedriftenes landsforening er medlem av NHO, og er den sentrale forhandlingspart i forhold til avisenes arbeidstagerorganisasjoner.

Norsk Journalistlag er landsomfattende fagorganisasjon for journalister og redaksjonelle medarbeidere i norske medier. NJ er medlem av Norsk Presseforbund. Landsmøtet er NJs øverste organ og velger et landsstyre bestående av 15 medlemmer. Det daglige arbeidet styres av lederen og sekretariatslederen. NJ forhandler på vegne av medlemmene i tariff- og lønsspørsmål med Mediebedriftenes Landsforening (aviser og ukepresse) og Arbeidsgiverforeningen Spekter (NRK). NJ utgir bladet Journalisten, har sekretariat i Oslo og har ca 8400 medlemmer pr januar 2017.

Norsk presseforbund, etablert i 1910 som en landssammenslutning av pressefolk med journalistikk som hovedyrke. Forbundet har som hovedoppgave å styrke og verne om ytringsfriheten, pressefriheten og informasjonsfriheten nasjonalt og internasjonalt, og å fremme god yrkesetikk og kollegial ånd i norsk presse. Norsk Presseforbunds to viktigste utvalg er Pressens faglige utvalg som behandler klagesaker vedrørende brudd på god presseskikk og offentlighetsutvalget som bla arbeider for videreføring av offentlighetsprinsippet i forvaltningen og samfunnslivet ellers.

Norsk Redaktørforening er et samlende organ for redaktører i dagspressen, nyhetsbyråer og nyhetsavdelingen i radio og fjernsyn. Ledes av et styre på ni redaktører. Upolitisk, rent yrkesmessig organisasjon stiftet som avisredaktørforening i 1950 - teller i dag omkring 700 medlemmer i alle former for nyhets- og aktualitetsmedier i Norge. Norsk Redaktørforening har som sitt overordnede mål å sikre full informasjons- og ytringsfrihet for alle, og gode rammevilkår for frie medier. Redaktørstyrte nyhets- og aktualitetsmedier er en viktig samfunnsarena for fri informasjon, sannhetssøkende journalistikk, samfunnskritikk og debatt, i tråd med medienes etiske rammeverk. Redaktøren har ansvaret for mediets innhold, og garanterer for den redaksjonelle frihet og uavhengighet. Denne garantien gjelder overfor mediets eiere, annonsører og andre som kan ha makt til å påvirke frie redaksjonelle vurderinger.

Landslaget for lokalaviser er organisasjon for lokalaviser. Etablert på Voss i 1976 og arbeider for medlemsbedriftenes rammebetingelser og interesser. Ikke en tarifforganisasjon og forhandler ikke på vegne av sine medlemsbedrifter. Noen av LLA-medlemmene er også medlem av Mediebedriftenes Landsforening. LLA har vel 110 medlemsbedrifter som representerer et avisopplag på tilsammen 330 000 eller 950 000 lesere.

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 39 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

Fagpressen er Norges eldste presseorganisasjon, stiftet i 1898. Foreningen ivaretar interesser til fagbladet, tidsskrifter og magasiner på trykk og nett. Omtrent 240 norske fagblader er medlem av Fagpressen. Foreningen er medlem av Norsk presseforbund.

Oversikt over de største mediekonsernene.

Store mediekonsern deler markedet imellom seg. Her er de største (hentet fra MBLs sider):

Aller

Det danske mediekonsernet Aller har over hundre års fartstid i norsk ukepresse, der det er den nest største utgiveren. I 2013 kjøpte Aller avisen Dagbladet og ble dermed også en viktig aviseier.

Amedia er blant de aller største medieeierne i Norge. Konsernet er den største avisutgiveren målt i antall aviser, og den nest største målt i opplag. Dagens Amedia oppsto i 2012, da A-pressen kjøpte aviskonsernet Edda Media og solgte seg ut av TV 2.

Bonnier

Bonnier-konsernet er eid av den svenske Bonnier-familien og er det største mediekonsernet i Norden, målt etter omsetning. Virksomheten i Norge omfatter magasiner, forlag, TV og film.

Discovery

Med overtakelsen av selskapet SBS Nordic i 2013, ble det internasjonale mediekonsernet Discovery Communications en betydelig aktør i det norske mediemarkedet. Den amerikanske TV-giganten eier nå alle TVNorge-kanalene

Egmont

Danske Egmont er blant de tre største mediekonsernene i Norge. Etter mer enn hundre år i det norske markedet har Egmont i dag en sterk, og til dels ledende, posisjon innenfor TV, film og kino, ukepresse og forlag.

Get er Norges nest største kabelselskap (etter Telenors Canal Digital). Konsernet tilbyr kabel-TV, bredbånd, telefoni og IPTV via vanlig kabelnett og fiber

Gyldendal

Målt i omsetning er konsernet Gyldendal ASA den største av de tre store forlagsgruppene i Norge, med Cappelen Damm på andre og Forlagshuset Vigmostad og Bjørke på tredje plass. Gyldendal eier flere selskaper sammen med konkurrenten Aschehoug, som er fjerde størst.

MTG

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 40 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

Det svenske mediekonsernet Modern Times Group (MTG) kom tidlig inn i det norske kringkastingsmarkedet med TV-kanalen TV3 og radiokanalen P4. MTG eier også Viasat, som er en betydelig TV-distributør i Norge.

NRK

NRK er en statlig eid allmennkringkaster og et av de største mediekonsernene i Norge. Statlig eid, men har form av aksjeselskap. Derfor ikke avleveringspliktig. Den lisensfinansierte kringkasteren, som hadde monopol på radio- og TV-sendinger fram til begynnelsen av 1980-tallet, har beholdt sin sterke posisjon til tross for stadig tøffere konkurranse fra kommersielle kanaler. 87 prosent av befolkningen bruker NRKs tilbud daglig(2016). Riksarkivet oppbevarer NRKs arkiv fra den statlige æra. Er i forhandlinger om nye store avleveringer.

Schibsted

Schibsted Media Group er det største mediekonsernet i Norge og blant de fire største i Norden. Selskapet har røttene sine i avisbransjen, men har med tiden vokst seg ut over både avismediet og landegrensene.

Telenor

Telenor er ikke bare et globalt telekom-selskap, men også en betydelig aktør i norsk mediesektor - ikke minst innen TV-distribusjon og som eier i bl.a. Amedia.

TV 2 Gruppen

Mediehuset TV 2 er fra 2012 heleid av det danske Egmont-konsernet. TV 2 er den største kommersielle kringkasteren i Norge, og hovedkanalen TV 2 er landets største kommersielle TV-kanal.

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 41 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

Her er en oversikt over de største papiraviser med opplagstall.

Opplagsutvikling for de ti største avisene i 2016

Aftenposten	147 728	-24 301	
VG - Verdens Gang	93 883	-18 833	
Adresseavisen	54 162	-3 360	
Bergens Tidende	49 019	-9 733	
Dagbladet	46 250	-10 682	
Stavanger Aftenblad	43 391	-6 610	
Aftenposten Junior	27 353	2 307	
Morgenbladet	26 420	-1 670	
Fædrelandsvennen	25 446	-5 053	
Klassekampen	22 420	1 400	

Noen offentlige arkivskapere som er knyttet til mediesektoren:

Kulturdepartementet

Universitet og høyskoler med medieinstitutt og journalistutdanning (se under Forskningsmiljøer)

Medietilsynet skal innføre tilsyn med markeds- og eierforhold i dagspresse og kringkasting, sette aldersgrenser på filmer og registrere videogram, være konsesjonmyndighet for lokalkringkasting og annen kringkasting og føre tilsyn med at vilkårene for kringkasting overholdes. Tilsynet administrerer også den norske pengestøtten og flere andre støtteordninger på medieområdet.

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 42 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

Forskningsmiljøer

Medieforskning er et omfattende forskningsfelt i Norge. Her er noen miljøer.

Institutt for medier og kommunikasjon ved UiO

Journalistutdanning Høyskolen i Oslo og Akershus

Institutt for medievitenskap Universitetet i Bergen

Avdeling for mediefag, Høgskolen i Volda.

Institutt for medie- og dokumentasjonsvitenskap, UiT

NTNU

Nordicom (Nordisk informasjonssenter for medie- og kommunikasjonsforskning) er viktig for medieforskere i Norge og Norden.

Alle forskningsmiljøene og høyskole- og universitetsmiljøene vil også kunne produsere privatarkiver etter sentrale forskere.

Arkiver fra mediesektoren – hva kan gjøres?

De ferdige produktene trykte og digitale publikasjoner ender i stor grad hos Nasjonalbiblioteket. Men aktører innen mediesektoren produserer selvsagt store mengder arkiv i forbindelse med daglig drift og redaksjonell virksomhet. Det er dette som utgjør arkiv og ikke publikasjonene selv. Dette gjelder alle pressens organer og organisasjoner, pressefolks sammenslutninger, mediebedriftene og enkeltpersoner etc etc.

Hvordan er det tilrådelig å gripe an denne omfattende sektoren og hvordan avgjøre hva som er viktigst å ta tak i først og hva som er økonomisk mulig å få bevart?

De store mediekonsernene er viktige arkivskapere, men minst like viktig er alle mediebedriftene, avisene, tv-produksjonsselskapene, lokal-radioene etc som ligger under dem. I første omgang vil det være naturlig å ta for seg de største og mest kjente aktørene. Ta kontakt med dem og ta rede på hvilken holdning de har til bevaring av egne arkiv. Økonomi er som ofte ellers en stor utfordring da mange mediebedrifter sliter økonomisk for tiden.

Når det gjelder bevaringssted og ansvar for sektoren som helhet, så er en modell utstrakt samarbeid mellom nasjonale og regionale og lokale arkivinstitusjoner og museer samt Nasjonalbiblioteket er helt nødvendig. Dette på grunn av den store geografiske spredningen og sterke stedsmessige forankringen mange av arkivskaperne har. Muligens er Riksarkivet naturlig bevaringssted for de Oslo-baserte og Nasjonale bedriftene i forbindelse med deres administrative og redaksjonelle arkiver, men med en ansvarsfordeling med ARBARK som kan ta ansvar for arbeiderpressen. At Riksarkivet bør ha

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 43 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

hovedansvar for de nasjonale mediebedriftenes administrative arkiver, kan argumenteres fra ut fra mediesektorenes nasjonale betydning og rolle som «fjerde statsmakt» og ikke minst at Riksarkivet allerede spiller en rolle i bevaring av pressearkiver, ved at Riksarkivet har overtatt bestanden av pressearkiv fra det nedlagte Norsk Pressemuseum og samarbeider med Norsk Mediehistorisk Forening, der Riksarkivet er representert med en medarbeider i styret. Dette samarbeidet har pågått en årrekke. Riksarkivet bevarer allerede en rekke pressearkiv blant annet etter de store Oslo-baserte avisene Morgenbladet, Aftenposten og Dagbladet. Pressens Faglige utvalg (PFU), Norsk Journalistlag, Hørepressen etc. Det er imidlertid viktig å understreke at det kun dreier seg om brokker og ufullstendige arkiver. Mye er tapt, mye kan trolig fortsatt reddes og tenker man proaktivt kan man sikre fremtidens pressearkiver.

Foto

Mange pressearkiver inneholder store samlinger fotomateriale av stor dokumentarisk verdi og samtidig svært ressurskrevende når det gjelder bevaring, registrering, digitalisering og formidling. Disse bør i størst mulig grad holdes samlet med de øvrige arkivene, men der dette ikke er mulig så bør man vurdere en modell hvor ansvaret deles mellom Nasjonalbiblioteket, Norsk Folkemuseum, Arbark og Riksarkivet, evt Preus Museum på de nasjonale arkivene. Det må selvsagt vurderes nøye hvorvidt det er riktig å splitte et fotoarkiv fra det øvrige arkivet, men i mange tilfeller der det antakelig mulig uten å utøve for mye vold mot arkivenes proveniens. Fotoarkiver etter lokale mediebedrifter bør bevares lokal grunnet den nære tilknytning de har til samfunnslivet i sine respektive områder.

Konklusjon på samarbeid i arkivlandskapet:

Flere samarbeidspartnere bør inn dersom man velger å gjøre en satsning på sektoren, både fra arkivskapersiden og fra arkiv og museumssiden, lokalt og regionalt. Men Arkivverket bør ha en sentral rolle som koordinator av en større satsning på mediesektoren, samt trolig fortsette å ta ansvar som bevaringsinstitusjon for de nasjonale medieaktørenes arkiv. Det vil være naturlig at lokale bevaringsinstitusjoner tar ansvar for lokale medienæringsaktørers arkiv.

Trolig vil man lettere finne gehør for betydningen av å ta vare på dokumentasjon i denne sektoren enn andre sektorer. Det er i hvert fall naturlig å tenke seg at «mediefolket», vil ha forståelse for betydningen av dokumentasjon, gitt deres avhengighet av sådan. At det finnes en «Norsk Mediehistorisk forening» som holder til i bransjeorganisasjonens lokaler er enda en faktor som tilsier at man vil bli møtt med god vilje. Imidlertid er evnen til å bidra økonomisk et svakt punkt, da medienæringen i dag er sterkt utfordret blant annet på grunn av endringer i annonseinntekter og store tekniske omlegginger. Det har vært en periode med mange innstramninger, deriblant reduksjon av antall sysselsatte, flytting av lokaler etc. En økonomisk hardt prøvet næring kan være vanskelig å få til å prioritere en satsning på arkiv.

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 44 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

Mediesektoren egnet for sektortilnærmet arkivbevaring?

- **Viljen** til å satse på bevaring av dokumentasjon i samarbeid med en arkivinstitusjon vil trolig være mer umiddelbart til stede enn i andre sektorer. Mediefolk bør forstå betydningen av dokumentasjon.
- **Evnen** til å bidra økonomisk vil trolig være lav. Vil kreve god salgsevne og utforming av modeller som tydeliggjør vinningspotensialet for bedriftene selv
- Muligheter for **spleiselag** fra flere offentlige og private aktører. Mediesektorens store betydning kan muligens fremskaffe offentlige midler og støtte fra økonomiske bidragsytere med yringsfrihet og demokrati som satsningsområde (Fritt ord etc).
- Det vil være mulig å **engasjere lokale og regionale bevaringsmiljøer** til å bevare mediearkiv
- **Symbolverdien** til medienæringen er utvilsomt helt formidabel, som en demokratiskapende, opinionsdannende, kulturbærende, maktutøvende og samfunnsspeilende næring på internasjonalt, nasjonalt og lokalt nivå.
- Medienæringen har vært viktig gjennom 1800-tallet og frem til i dag.
- Næringen er **landsdekkende** og har en umiddelbar betydning som lokal og nasjonal historiebærer.
- **Sysselsatte** over hele landet
- Næringen er **ikke i økonomisk vekst**, noe som utfordrer muligheten til satsning.

Kilder:

www.mediebedriftene.no

wikipedia

Store norske leksikon : snl.no

[Alle de nevnte institusjoner og organisasjoner har egne nettsider som er benyttet](#)

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 45 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

Vedlegg 5. Bryggerinæringen

v/Kristin Brattelid

Oversikt over bryggerinæringen i Norge.

-Bryggerinæringen inkluderer øl og cider-produsenter, men også brus og vann-produsenter.

-Bryggeriene importerer også utenlandske produkter og produserer på linsens

64 prosent av ølet som drikkes i Norge er norsk, hvorav småbryggeriene står for 2 ca prosent.

Ringnes lager merkene Ringnes, [Frydenlund](#), [E.C. Dahls](#), Lysholmer, [Tou](#), [Nordlandspils](#), [Tuborg](#) og [Carlsberg](#) i Norge. Hansa Borg lager [Hansa](#), [Borg](#), [CB](#), Fredrikstad, [Heineken](#) og [Nøgne Ø](#).

Ringnes har gjennom mer enn 130 års vekst blitt Norges største bryggeri og er i dag en av landets største merkevarebedrifter. Ca 1100 ansatte. Ca

I 1876 startet brødrene Amund og Ellef Interessentskabet Ringnes & Co sammen med Axel Heiberg. Året etter var det første ølet fra bryggeriet på Grünerløkka i Oslo klart for det norske markedet. Ringnes var første bryggeri i Norge som fikk rendyrket en egen unik gjærstamme. Gjennom årenes løp har Ringnes fusjonert med flere norske bryggerier og er i dag leverandør av nasjonale og lokale ølmerker, som Frydenlund, E.C. Dahls, Tou og Nordlandspils. I tillegg er Ringnes produsent av kjente merkevarer som Farris, Imsdal og Solo.

I 2004 ble Carlsberg Group eeneier av Ringnes. Gjennom det internasjonale bryggerinettverket utveksler Ringnes kompetanse og får tilgang til noen av verdens mest kjente ølmerker. Ringnes leverer i dag blant annet Carlsberg, Tuborg, Guinness, Kilkenny, Kronenbourg 1664 og Carlsbergs eget spesialøl Jacobsen, til det norske markedet.

Ringnes har avleveringsavtale med Teknisk Museum angående en avgrenset mengde historisk arkiv.

Trolig besitter Ringnes historisk arkiv som dokumenterer ulike bryggerier i ulike deler av landet.

- Det er to store grupper som dominerer markedet: Ringnes (eid av Carlsberg) og Hansa-Borg (norsk-eid). Med ca. 500 medarbeidere er Hansa Borg Bryggerier AS Norges største norskeide bryggeri- og drikkevareaktør. Hansa Borg består av Borg Bryggeri, Christianssands Bryggeri (CB), Hansa Bryggeri, Waldemars Mikrobryggeri og Olden. H...

Hansa har avlevert arkiv til Bergen Byarkiv.

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 46 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

De tre mellomstore bryggeriene er [Mack](#), [Aass](#) og [Grans](#). Mens Ringnes omsetter for over 3 milliarder og Hansa Borg over 1, har de tre mellomstore en samlet omsetning på 800 millioner kroner. Videre på listen over de ti største bryggeriene ligger Berentsens, Arendals, Lervig, Ægir og Haandbryggeriet. Men da er vi nede på bryggerier med langt under 1 prosent av Ringnes' omsetning.

Ansatte i Bryggerinæringen?

Totalt anslag over ansatte i næringen har jeg ikke funnet. Men det to største har 1100 og 500 ansatte.

Tilleggsnæringer (leverandører etc)

Omsetning (hvem størst og hvem minst)

Eksport

Ansatte **FAGBEVEGELSEN**

LO-forbundet Norsk Nærings- og nytelsesmiddelarbeiderforbund (NNN) organiserer så godt som samtlige ansatte "på gulvet", mens flertallet av funksjonærene er organisert i Parat og Negotia (YS). Selvsagt forhandles det om lønn og faglige rettigheter, men fagorganiserte og ledelse står sammen om alle bransjepolitiske saker, enten det dreier seg om reduserte avgifter eller retten til å informere om produktene.

Bransjenorganisering

Bryggeriene er organisert i Bryggeri- og drikkevareforeningen (Brodd) som er et særforbund innen NHO Mat og Drikke.

Bryggeri og drikkevareforeningen (tidligere navn Bryggeriforeningen og Bryggeri og mineralvannforeningen) har per juni 2017, 132 medlemmer. 120 av dem er gårds- og småskalabryggerier. Oversikt over alle medlemmene ser man her <http://drikkeglede.no/medlemmer/>
Bryggeri- og drikkevareforeningen (BROD) drifter nettstedet Drikkeglede.no.

Petter Nome er direktør i BROD. Han rapporterer til foreningens styre. Underlagt foreningens administrasjon er også BRODs Servicekontor A/S og Rentpack AS, som håndterer alle gjenbruksflasker i Norge.

BROD er assosiert medlem i EU-landenes bryggeriorganisasjon **Brewers of Europe**, og **Union of European Beverages Association (UNESDA)**, som organiserer brus- og vannprodusenter i Europa.

Den norske Bryggeriforening ble stiftet i 1901 og hadde da 44 medlemmer.

I 1913 ble **Mineralvannsfabrikkenes Landsforening** stiftet, med 186 medlemmer. I 1938 brøt 28 av medlemmene ut og dannet **Mineralvannsindustriens Landslag**.

Utover 1900-tallet ble mange bryggerier og brusfabrikker kjøpt opp eller lagt ned og 36 produsenter samlet seg i 1988 i **Norsk Bryggeri og Mineralvannindustri Forening**. Under 100 års jubileet i 2001 ble navnet endret til **Bryggeri- og mineralvannforeningen** og medlemstallet hadde sunket til 17.

I 2005 trakk brusprodusentene seg ut var det kun fem bryggerier igjen i foreningen. Navnet ble endret til **Bryggeriforeningen**, men ytterligere to bryggerier meldte seg ut og foreningen holdt på å gå i oppløsning.

SAMDOK delprosjekt:	Prioritert oppgave:	SAK (ePhorte):	Dato:	Side: 47 av 47
Forfatter:	Tittel: Sluttrapport 2017 – Nettverk for arkiv i næringssektorer			

I 2006 ble foreningen reorganisert, bryggerier og brusfabrikanter kom tilbake og navnet ble endret nok en gang, til **Bryggeri- og drikkevareforeningen**. I 2006 var det 11 medlemmer, siden har det kommet en jevn strøm av nye bryggerier.

I 2009/10, kom den store medlemsboomen. Foreningen teller i dag 118 medlemmer. Ringnes er størst med omlag 1.400 ansatte og et produksjonsvolum på over 350 millioner liter øl, vann og brus i året, mens flere gårdsbryggerier drives på hobbybasis og produserer helt ned i 2-3.000 øl liter årlig.

Eksisterende avleveringsavtaler

Ringnes har avlevert/deponert arkivmateriale til Teknisk Museum i Oslo.

Hansa har avlevert/deponert arkivmateriale til ArkiVest (tidligere Lokalhistorisk arkiv i Bergen).

Mack har avlevert/deponert arkivmateriale til Statsarkivet i Tromsø.